

Bacheloroppgave i Kreativitet, Innovasjon og Forretningsutvikling ved Høgskolen Kristiania 2016

Jesse Livermore spekulerte i aksjer fra 1891 til 1940- tallet og strategiene hans gjorde han til en av historiens mest kjente aksjespekulanter. Er strategiene han brukte fortsatt like gjeldene for aksjespekulanter i dag?

”Denne bacheloroppgaven er gjennomført som en del av utdannelsen ved Høgskolen Kristiania. Høgskolen Kristiania er ikke ansvarlig for oppgavens metoder, resultater, konklusjoner eller anbefalinger.”

Forord

Denne bacheloroppgaven er et sluttresultat av tre flotte år på linjen Kreativitet, Innovasjon og Forretningsutvikling ved Høyskolen Kristiania.

I løpet av de tre årene jeg har gått på denne skolen har jeg blitt ekstremt interessert i finans og aksjehandel. Når det var på tide å velge hva jeg skulle skrive om var valget enkelt. Jeg streber hele tiden etter å bli en bedre aksjespekulant og nå fikk jeg kjansen til å skrive en oppgave om dette. Perfekt!

Jeg har valgt å skrive oppgaven alene da det ikke er svært mange andre med den samme brennende interessen for finans og aksjer som meg på denne skolen.

Å skrive oppgaven alene har vært en omfattende, men svært lærerik prosess. Ikke bare har jeg blitt bedre på oppgaveskriving, men også fått en bredere forståelse av finansmarkedene og aksjespekulasjon. Jeg kommer til å ta med meg disse lærdommene inn i arbeidslivet da jeg kommer til å jobbe videre med finans og aksjehandel.

Jeg vil takke alle som har hjulpet med i prosessen med å skrive oppgaven. Spesielt vil jeg takke alle foreleserne jeg har hatt på skolen gjennom disse tre årene som i stor grad har bidratt til at jeg nå er klar for ”voksenlivet”. Jeg vil spesielt takke min veileder Camilla Bakken Øvald for sine gode tilbakemeldinger og sin tilgjengelighet gjennom prosessen. Jeg vil også rette en spesielt stor takk til en av informantene mine, Karl Oscar Strøm som tok seg tid til å hjelpe meg i sin ellers travle hverdag som en nøkkelperson innen norsk finans.

Jeg vil også takke mamma, pappa og søster som alltid tok telefonen når en frustrert bror og sønn ringte for å få inspirerende ord under vanskelige tider i oppgaveskrivingen.

Sammendrag

Bakgrunnen for min bacheloroppgave er basert på min sterke interesse for finans og aksjehandel. En av historiens mest kjente aksjespekulanter gjennom tidene heter Jesse Livermore. Han utviklet et sett med metoder for å handle aksjer på som gjorde han utrolig suksessfull. Disse metodene greier han ut om i boken "How To Trade in Stocks". Dette var den aller første boken jeg leste om aksjemarkedet og er mye av grunnen til at jeg har fått en så stor interesse for finans og aksjespekulasjon. I denne oppgaven skal jeg prøve å belyse min problemstilling som er som følger:

"Jesse Livermore spekulerte i aksjer fra 1891 til 1940- tallet og strategiene hans gjorde han til en av historiens mest kjente aksjespekulanter. Er strategiene han brukte fortsatt like gjeldene for aksjespekulanter i dag?"

Oppgaven min består av følgende deler:

- Teoridel
- Metodedel
- Analyse og tolkning av antakelser
- Konklusjon

I teoridelen forklarer jeg om de utvalgte metodene fra boken til Livermore og illustrerer dette ved hjelp av grafer jeg har laget som nylig er tatt ut av aksjemarkedet. Jeg vil også belyse forskjellen på teknisk og fundamental aksjeanalyse.

I metodedelen bruker jeg en kvalitativ metode og har tatt i bruk dybdeintervjuer for innhenting av data. Informantene har jeg funnet ved å benytte kriteriebasert rekruttering da jeg trengte spesifikke personer for å få riktig type data til oppgaven.

Det viste seg at Livermore sine metoder i stor grad gjelder enda for spekulanter som har en teknisk tilnærming til aksjeanalyse, men i mindre grad for spekulanter med en mer fundamental tilnærming.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	5
1.0 Innledning.....	6
1.2 Formål.....	7
1.3 Problemstilling.....	7
1.4 Avgrensninger.....	7
2.0 Aksjespekulasjon	8
2.1 Analyseformer.....	8
2.2 Fundamental analyse.....	9
2.3 Teknisk analyse.....	9
2.3.1 Konjunkturer i aksjemarkedet.....	10
2.3.2 Pivotal Points.....	11
2.3.3 Når oppfører en aksje seg riktig?.....	14
2.3.4 Volum.....	15
2.3.5 Top Down Trading.....	17
2.3.6 Money Management.....	17
3.0 Metode	18
3.1 Kvalitativ metode.....	18
3.2 Teoretiske antakelser.....	18
3.3 Forskningsdesign.....	19
3.4 Datainnsamling.....	19
3.4.1 Delvis strukturert intervju.....	20
3.5 Utvalgsstrategi.....	20
3.6 Utvalg og rekruttering.....	21
3.7 Introduksjon til analyse.....	21
4.0 Resultater, funn og analyse	22
4.1 Antakelse 1.....	22
4.1.2 Konklusjon.....	22
4.2 Antakelse 2.....	22
4.2.1 Konklusjon.....	23
4.3 Antakelse 3.....	23
4.3.1 Konklusjon.....	24
5.0 Vurdering av resultater	24
5.1 Reliabilitet.....	25

5.2 Validitet.....	25
5.3 Overførbarhet.....	25
5.4 Bekreftbarhet.....	26
6.0 Konklusjon.....	27
7.0 Litteraturliste.....	28

Vedlegg I: Intervjuguide

Vedlegg II: Transkribert intervju

1.0 Innledning

Aksjespekulasjon er verdens største spill. Det går aldri an å runde dette spillet, men man kan mestre det. Mestrer man spillet kan man bli meget rik. Det er vel derfor mange trekkes mot aksjemarkedet, fordi muligheten til å tjene mye penger er der. De aller fleste som prøver seg som aksjespekulanter mister fort pengene sine. Aksjemarkedet har en tendens til å stjele pengene til de som tror de kan tjene noen enkle kroner ved å kjøpe noen aksjer i et selskap, men der tar de nok feil. Aksjemarkedet er antakeligvis det mest intrikate spillet i denne verden og har en tendens til å gi en lærepenge til de uerfarne. Det har jeg selv erfart da jeg begynte med aksjehandel. Jeg betalte børsens skolepenger. Jeg kjøpte mine første aksjer 30.juli 2014. Jeg kjøpte aksjer i det norske lakseoppdrettselskapet Marine Harvest. Aksjene mine steg og jeg hadde tjent mine første penger i aksjemarkedet. Jeg var stolt, men euforifølelsen var kortvarig. Dagen etter kom Russlands utenriksminister med nyheten om at de forbød import av norsk laks som svar på sanksjonene Norge hadde mot Russland. Marine Harvest aksjen falt og dette var begynnelsen på en lengre nedgangsperiode for aksjen. Da erfarte jeg at selv om man gjør grundige analyser før et kjøp, kan det alltid komme eksterne nyheter man ikke kan kontrollere som påvirker prisen. Det er på dette tidspunktet folk flest gir opp. Når de taper penger så tenker de at aksjemarkedet kanskje ikke var noe for dem og gir seg. Mitt tap hadde motsatt effekt. Jeg måtte finne ut av hvordan jeg kunne tjene penger i dette spillet. Jeg tenkte at det er jo tusenvis av mennesker verden rundt som har blitt ufattelig rike på aksjespekulasjon. Hvis de klarte det, hvorfor skulle ikke jeg klare det?

”Aksjespekulasjon er som å være en detektiv og jobbe på verdens største sak som aldri tar slutt. Du får aldri vite alt” (Livermore 1940, 69).

Noen uker etter kom min daværende samboer hjem fra et loppemarked med en bok til meg. ”How To Trade in Stocks”. ”Jeg tenkte på deg når jeg så denne Adrian, den kosta 10 spenn så jeg kjøpte den til deg”. Jesse Livermore het spekulanten som hadde skrevet boken. En mann som tradet aksjer fra 1891 til 1940- tallet. Jeg er veldig takknemlig for at Tollef som han het

kom hjem med denne boken til deg. Det endret rett og slett hele mitt syn på aksjespekulasjon og har i stor grad vært med å forme meg til den spekulanten jeg er i dag.

Boken starter med å forklare en hendelse fra slutten av 1923 hvor Jesse Livermore blir frivillig låst inne i sitt bankhvelv av bankdirektøren i tre dager for å gå gjennom alle aksjehandlene han hadde gjort i det inneværende året. Dette gjorde han vært år. I midten av rommet var det et skrivebord der han skulle sitte og gjennomgå handlene sine for å lære av de. Lære av når han hadde tjent penger og når han hadde tapt penger. I et hjørnet av hvelvet var det en fryser full av mat og rundt han var det 50 millioner dollar i kontanter. 50 millioner dollar i 1923 var mye penger! I slutten av hvert år solgte han nemlig alle posisjonene han hadde i aksjemarkedet fordi han likte å se og føle på pengene han hadde tjent. Når han hadde sittet i bankhvelvet i 3 dager og grundig analysert hver eneste handel han hadde gjort åpnet hvelvet seg opp igjen. Da var ritualet til Livermore at han tok med seg så mye penger han klarte å bære og kjøpte seg alt han ønsket. Dette kunne vare i flere uker hvor han rett og slett kontinuerlig shoppet. (Livermore 1940)

Jeg var solgt. Hvem var denne mannen? Jeg måtte lese mer og ble hekta. Resten av boken går han gjennom sine strategier og lærer leseren hvordan man kan tjene penger i aksjemarkedet ved å følge hans egne strategier. Det er nettopp dette jeg skal undersøke i denne oppgaven, om Jesse Livermore sine metoder fortsatt er gjeldene for å bli en suksessfull aksjespekulant.

1.1. Bakgrunn for valg av tema

28.07.2014 satt jeg inn 5000 kroner på en aksjekonto jeg hadde opprettet hos investeringsbanken Nordnet. Jeg hadde studert finans og aksjemarkedet på fritiden min et halvt år før dette. Jeg var helt besatt av aksjemarkedet og det er jeg den dag i dag også. Når det var tid for å finne ut hva jeg skulle skrive bacheloroppgave om var valget enkelt. Jeg skulle skrive om finans og aksjemarkedet. Det var dog ikke like enkelt å bestemme meg for hva jeg skulle skrive om innenfor finans. Finans er verdens største puslespill som består av mange tusen brikker. Hvilken brikke skulle jeg velge å fokusere på? Jeg bestemte meg først for å skrive om finanskriser. Dette er et tema jeg har studert mye og synes er meget interessant, men hva ville jeg få ut av det spurte jeg meg selv. Er det virkelig det jeg vil skrive

om? Det tok tid å finne ut av hvilken brikke av puslespillet jeg skulle velge å skrive om. Jeg stilte meg selv et enkelt spørsmål: ”Hva er det jeg får mest ut av å skrive en oppgave om i fremtiden?”. Svaret hadde jeg. Jeg ville bli en bedre aksjespekulant. Det er jo tross alt dette jeg vil jobbe med i fremtiden. Hvis jeg kunne intervju suksessfulle aksjespekulanter og få unik innsikt fra disse personene så ville også jeg bli bedre til å spekulere. Eureka! Nå har jeg muligheten til å skrive en oppgave om noe jeg virkelig brenner for og har nytte av i min videre karriere.

1.2. Hva er formålet med oppgaven?

Formålet med oppgaven min er å finne ut av i hvilken grad de metodene Jesse Livermore brukte til å gjøre han til en vellykket aksjespekulant fortsatt er gjeldene i dag, og i så fall til hvilken grad. Mitt personlige formål med oppgaven er å tilegne meg den kunnskapen erfarne aksjespekulanter besitter slik at jeg selv kan bli en bedre spekulant.

1.3 Problemstilling

”Jesse Livermore spekulerte i aksjer fra 1891 til 1940- tallet og strategiene hans gjorde han til en av historiens mest kjente aksjespekulanter. Er strategiene han brukte fortsatt like gjeldene for aksjespekulanter i dag?”

Kjerneteorien jeg har brukt i oppgaven er fra Jesse Livermore sin egen bok ”How To Trade in Stocks” som ble utgitt i 1940.

1.4 Avgrensninger

For å besvare problemstillingen har jeg avgrenset oppgaven. I stedet for å ta for meg hele boken til Jesse Livermore har jeg valgt å fokusere på hva jeg mener er de viktigste kapitlene i boken. Disse tar for seg følgende fire temaer:

- 1) Pivot Points
- 2) Timing

- 3) Money management
- 4) Emosjonell kontroll

2.0 Aksjespekulasjon

Karl Oscar Strøm (2015) skriver på hjemmesiden til Pareto at det har eksistert spekulasjon så lenge det har eksistert markeder med kvoterte priser. At aksjespekulasjon allerede eksisterte i blant annet i Venezia på 1300-tallet. Videre påpeker han at det var først når verdens første aksjeselskap – Østindia-Kompaniet ble til, samt etableringen av børsen i Amsterdam i 1602 at aksjespekulasjon tok former som er nokså like de vi har i dag.

Siden den gang er det mennesker rundt om i verden som har blitt ufattelig rike ved å spekulere på aksjemarkedet, men samtidig enda flere som har tapt penger. Mange ser på aksjehandel som gambling. Det er noe de holder seg langt unna fordi det er for risikofyllt. Og det burde de også med mindre de har lyst til å jobbe hardt for å bli en suksessfull aksjespekulant. Livermore (1940, 1) forklarer at han ofte fikk spørsmålet fra folk om hvordan de kunne tjene litt enkle penger i aksjemarkedet. Dette synes han var tåpelig. Det er som å spørre en kirurg om hvordan man kan tjene noen enkle penger i kirurgi, eller spørre en advokat om hvordan man kan tjene noen enkle penger i advokatbransjen. De fleste som prøver å tjene noen enkle penger i aksjemarkedet ender som regel opp med å tape alt. Livermore mente altså at aksjespekulasjon absolutt ikke var gambling. Som alt annet her i verden, hvis man studerer og øver veldig mye så blir man god. Dette gjelder også i aksjemarkedet.

I boken ”The Intelligent Investor” skriver Benjamin Graham: ”Intelligens i aksjemarkedet betyr ikke å ha høy IQ eller at man har gjort det bra på skolen. Intelligens i aksjemarkedet betyr å være tålmodig, disiplinert og være entusiastisk for å kontinuerlig lære”. (Graham 1949, 13). Graham understreker dette ved å forklare at Sir Isaac Newton som er en av tidenes smarteste mennesker tapte mer enn 3 millioner dollar (justert for inflasjon) i et aksjeselskap som het South Sea. (Graham 1949, 13).

2.1 Analyseformer

Det finnes en haug av ulike strategier investorer og spekulanter kan bruke for å analysere aksjer. Pensjonsfond, hedgefond, indeksfond, investorer og spekulanter, alle bruker forskjellige strategier for å prøve og oppnå best mulig risikostyrt avkastning. De har kanskje

forskjellige strategier, men en ting har de til felles. De bruker enten fundamental analyse, teknisk analyse eller gjerne begge disse analyseformene for å finne attraktive aksjer å kjøpe.

2.2 Fundamental analyse

Fundamental analyse handler i stor grad om å se på bedrifters regnskapstall. Altså en kvantitativ tilnærming. Man går grundig inn i selskapers finansielle rapporter for å danne seg et bilde av selskapets fremtid. Ser det positivt ut eller ser det negativt ut. Det er det store spørsmålet. De store meglerhusene som for eksempel Goldman Sachs, Morgan Stanley og Pareto bruker fundamental analyse som sitt hovedelement. De går nøye inn selskapers regnskapstall. De snur om på alle steiner til de vet alt om selskapets regnskap for så å vurdere om selskapet har fremtidig vekstpotensial. Når slike store meglerhus bestemmer seg for at en aksje er attraktiv og skal kjøpe seg inn i selskapet begynner åpenbart kursen å bevege seg oppover. Når vanlige spekulanter ser at aksjen beveger seg i positiv retning vil de også være med på "avkastningstoget" og kjøper seg inn i aksjen i håp om å tjene penger. Jesse Livermore (1940) skriver at mennesker er flokkdyr, at vi er som en saueflokk. Hvis en bjellesau begynner å løpe så løper de andre etter. Det samme gjelder i aksjemarkedet. Hvis en ledende bjellesau som for eksempel investeringsbanken Goldman Sachs begynner å løpe, ja da løper resten av markedet etter. Et eksempel på en norsk bjellesau er investoren Øystein Stray Spetalen. Han kjøpte seg inn i selskapet NEL tidligere i år og etter han fulgte tusenvis av spekulanter som vil være med på moroa. Goldman Sachs og Øystein Stray Spetalen har garantert gjort grundige fundamentale analyser før kjøpet og konkludert med at selskapet er underpriset og/eller har potensialet for stor fremtidig vekst. Mer teknisk vektete spekulanter som meg selv går som regel ikke så dypt inn i fundamental analyse, men bruker heller teknisk analyse for kjøp og salg av aksjer.

2.3 Teknisk analyse

Teknisk analyse bygger på at historiske adferdsmønstre i de finansielle markedene har en tendens til å gjenta seg. Mønstrene som ofte gjentar seg i kursdiagrammene vises i form av trender og formasjoner. (Trendtech). Fortidens historie blir altså et veikart til fremtiden. Det var teknisk analyse Jesse Livermore brukte mest når han analyserte aksjemarkedet. Han var

en av pionerne innenfor teknisk analyse uten å vite om det selv. Det er teknisk analyse sett opp mot Livermore sine teorier jeg skal undersøke i denne oppgaven.

2.3.1 Konjunkturer i aksjemarkedet

Det er ingen hemmelighet at økonomien, og dermed aksjemarkedene går i konjunkturer. Det kommer økonomien til å gjøre så lenge kapitalismen består. Samfunnsøkonomen Carlota Perez har skrevet en bok om konjunkturer i økonomien. Perez mener at økonomien i stor grad er drevet av teknologiske revolusjoner. At det oppstår en teknologisk revolusjon, den teknologiske revolusjonen blir implementert i markedet, penger strømmer til den teknologiske revolusjonen, det oppstår en boble og alt ender i et stort krasj. De to siste teknologiske revolusjonene begynte i 1908. Den teknologiske revolusjonen da var olje, biler og masseproduksjon. Dette endte med børskrasj i 1929 og endte i den store depresjonen. Den siste teknologiske revolusjonen vi har hatt begynte i 1971. Da var den teknologiske revolusjonen: informasjonsteknologi. Dette endte i dot com boblen i 2000 og aksjemarkedet fikk seg en skikkelig knekk (Perez 2003, 57).

Dette er selvfølgelig lange konjunkturbølger som går over flere tiår og det er vanskelig å ta dette i betraktning som aksjespekulant, men dersom man klarer det kan man spare mye penger på å selge seg ut av aksjemarkedet før krisen inntreffer. Når man spekulerer i aksjer er det viktig å se både på makro og mikro bildet.

Charles Dow er gudfaren til teknisk analyse. Det var Charles Dow som laget den kjente amerikanske indeksen Dow Jones Industriindeks. Han laget denne for å drive trendanalyser av aksjemarkedet. Det som nå kalles "Dow Theory" består av 5 hovedpunkter:

- 1) Markedet beveger seg i tre deler. Hovedtrenden som gjerne varer i flere år. Mellomlange trender, som varer i uker/måneder. Og korte trender, som varer i dager/uker.
- 2) Markedstrender har tre faser. 1) Akkumulasjon: smarte investorer kjøper aksjer for de tror aksjen skal opp. 2) Opptrend: her kjøper folk flest aksjer fordi aksjen er i opptrend. 3) Distribusjon: De smarte investorene selger aksjene sine til etternølere som prøver å få med seg opptrenden for sent.

- 3) Aksjemarkedet diskonterer alle nyheter – priser tilpasser seg raskt til ny informasjon.
- 4) Trendene blir bekreftet av volum. Aksjer bør stige på stigende volum – økt deltagelse i trenden.
- 5) Trender varer inntil konkrete signaler beviser at de har endt. (ikke gå imot trenden før den gir tegn på å være over).

(Pareto Securities)

Jesse Livermore er enige i alle disse fem punktene til Charles Dow og bruker de aktivt i sin strategi. Nå skal vi se litt nærmere på Livermore sine strategier med eksempler jeg har valgt ut som nylig har skjedd i aksjemarkedet.

2.3.2 Pivotal Points

Livermore var veldig opptatt av å kun kjøpe en aksje når den nådde et såkalt ”Pivotal Point”, altså et viktig punkt. ”Whenever I have had the patience to wait for the market to arrive at what I call a ”Pivotal Point” before I started to trade; I have always made money in my operations”. (Livermore 1940, 31).

Slike ”Pivot Points” har jeg illustrert i grafer under:

Graf: Statoil

Dette er grafen til den norske aksjen Statoil. Jeg har fremhevet de viktige punktene for aksjen med piler. Dette er slike nivåer Livermore kalte ”Pivot Points” å ville kjøpt og solgt på. Hvis en aksje møter et prisnivå den har vært på i fortiden og korrigerer opp ved dette nivået så er det

et positivt tegn og indikerer at aksjen skal opp. Det samme gjelder når en aksje møter et såkalt motstandsnivå hvor aksjen tidligere har fått en rekyl ned fra. I grafen over er støttenivået 120 kr og motstandsnivået 160 kr. Hvis aksjen går opp etter å ha møtt støtte ved 120 kr så er dette positivt og aksjen kommer mest sannsynlig til å gå inn i en opptrend. Hvis aksjen går ned etter å ha møtt motstand ved 160 kr så er dette negativt og aksjen vil mest sannsynlig gå inn i en nedtrend . Livermore mente også at hvis en aksje først bryter et motstandsnivå og fortsetter forbi dette nivået var det et positivt signal. Vi ser dette i grafen over hvor aksjen brøyt på opp siden av motstandsnivået ved 160 kroner og fortsatte helt opp til 195 kr. Hvis Livermore fulgte sine strategier til punkt og prikke ville han tjent gode penger i grafen over. Da hadde han kjøpt aksjen etter den hadde fått en rekyl opp ved 120 kroner og han ville solgt aksjen da den vendte nedover igjen ved 160 kroner. Han ville også kjøpt aksjen da den brøyt motstandsnivået ved 160 kroner og solgt når han merket at opptrenden var over.

Graf: Petroleum Geo Service

Et annet eksempel er det norske selskapet PGS (Petroleum Geo Service). Over er en graf som viser aksjens kurs fra 2009 til 2012. Vi ser her at aksjekursen korrigerer opp og ned ved støtte- og motstandsnivåene.

Graf: S&P 500 Indeks

Grafen over er av den amerikanske S&P 500 indeksen som inneholder de 500 største selskapene notert på børsen i USA. Denne gir oss en god pekepinn på hvor det generelle aksjemarkedet går og er et klassisk eksempel på at markedet går i sykluser. Grafen over går fra 1996 frem til 2016. Motstandsnivåene vi ser i grafen over er den såkalte Dot com-boblen (IT boblen) i år 2000 og finanskrisen i år 2007. Hvis man hadde fulgt strategien til Livermore til punkt og prikke hadde man klart å selge seg ut før finanskrisen og samtidig tjene penger på veien opp igjen.

2.3.3 Når oppfører en aksje seg riktig?

Graf: Crude Oil (Brent)

Over ser du grafen til oljeprisen. Oljeprisen møtte en bunn 20. Januar i år og har siden det gått i en solid stigende trend. Her trenger man rett og slett ikke vite så mye om OPEC (The Organization of the Petroleum Exporting Countries) eller følge med på oljeproduksjonsrapporter for å se hvilken vei råvaren skal. Misforstå meg rett, det er nok lurt å kunne litt om fundamentalene til oljeprisen også før du putter sparepengene dine i olje, men i grafen over ser vi en sund og god opptrend i råvaren. Jeg har tegnet opp linjer slik at man kan se trendkanalen aksjen går i. Her ser vi igjen den nedre linjen som kalles støttenivå og den øvre linjen som kalles motstandsnivå. Hvis aksjen korrigerer opp ved møte med støttenivået er dette et positivt tegn og indikerer videre oppgang. Da kan man for eksempel sitte i aksjen eller råvaren til den møter motstandsnivået i trendkanalen igjen og selge ved dette nivået. Opptrenden i grafen over er sunn fordi hver nye topp og bunn i aksjen er høyere enn de foregående.

Livermore var aldri redd for å tape penger i en aksje når den oppførte seg normalt og var i en opptrend. Det kommer alltid små korreksjoner når en aksje er i opptrend. Dette er bare normale reaksjoner i den lengre opptrenden. Men Livermore fulgte aksjene han satt i nøye og var alltid på vakt for faresignaler. Et klassisk faresignal for Livermore var hvis aksjen ikke klarte å klatre høyere enn den foregående toppen etter en normal korreksjon. Da ville han selge umiddelbart.

Her kommer et eksempel på hva Livermore så på som et faresignal:

Graf: Seadrill

Her ser vi den norske aksjen Seadrill. Aksjen var lenge i en god opptrend hvor toppene alltid var høyere enn de foregående toppene. Vi ser i grafen at etter en lang opptrend bryter aksjen ned gjennom den tekniske motstandslinjen noe som er et faresignal. Aksjen klarer heller ikke å gå forbi den foregående toppen og korrigerer ned. Aksjen sier klart ifra om at den har gått ut av det mønstret den hadde og nå skal skifte retning. Her ville ikke Livermore nølt et sekund med å selge. Han mente at hvis han tok feil og aksjen fortsatte oppover var det ikke verre enn å kjøpe seg inn igjen. I boken kommer Livermore med en fin analogi: "If I were walking along a railroad track and saw an express train coming at me sixty miles and hour, I would be a damned fool not to get off the track and let the train go by. After it had passed, I could always get back on the track again, if I desired". (Livermore 1940, 16).

2.3.4 Volum

I aksjehandel betyr volum hvor aktiv en aksje har vært. Hvor mange som kjøper og selger aksjer hver dag. For eksempel i Statoil pleier volumet å ligge på rundt fem millioner. Hvis volumet er på fem millioner og aksjen blir handlet for 135 kr per aksje kan vi multiplisere disse sammen for å finne ut hva aksjen er omsatt for intradag. I dette tilfelle ville omsetningen i aksjen vært på 675.000.000 kr. Da har det blitt kjøpt og solgt aksjer denne dagen for 675 millioner kroner. Jesse Livermore fulgte nøye med på volumet i aksjene han fulgte. Når

volumet endret seg i en aksje var dette et klart tegn på endring. Dette fordi at aksjen avviket fra normalen. Spørsmålet var om endring i volumet var positivt eller negativt. Om det var akkumulering av aksjen eller distribusjon. Livermore mente at grunnen til at aksjer ofte snur ned igjen når aksjen møter motstand fra den foregående toppen (slik som er vist i eksemplene over) er fordi folk ikke klarer å ta tap når aksjen begynner å falle. Ofte kjøper ”vanlige folk” aksjer når den er på en topp. De har lenge sett at aksjen har gått oppover og nå må bare de også kjøpe slik at de kan være med på opptrenden, men det er ofte her aksjen snur ned igjen fordi den allerede har gått så mye prosentvis. Når aksjen går ned er det ingen som tørr å selge aksjen fordi det betyr at de realiserer tap. De sitter derfor å venter til aksjen er tilbake til det nivået de kjøpte den på slik at de kan få tilbake pengene sine. Det er en stor grunn til at aksjen snur ned igjen ved foregående topper. Dette er også noe av grunnen til at Livermore mente at aksjer som kom i ”all time high” var positivt. Da var det ingen som ventet på å få tilbake pengene sine for aksjen hadde aldri vært så høy. Det var skyfritt. (Livermore 1940, 84). Stort volum vil nesten alltid forekomme i en aksje før en trendendring. Livermore brydde seg aldri om hvorfor en aksje begynte å skifte trend, det at den faktisk gjorde det holdt for han. Grunnen ville komme på et senere tidspunkt når kjansens til å tjene penger var borte. ”Don’t try and figure out why something is happening. Let the market give you the clues, the movement of the stock is empirical evidence, wait for a later day to figure out the motive”. (Livermore 1940, 85).

Graf: Seadrill

Et eksempel på at volum kan indikerer en trendendring ser vi her i Seadrill aksjen som jeg tok for meg tidligere i oppgaven. Her ser vi at volumet dobler seg når trenden er i ferd med å endre seg. Dette var et faresignal for Livermore. Da oppførte aksjen seg annerledes enn den hadde gjort tidligere i opptrenden.

2.3.5 Top Down Trading

Top Down Trading er en sjekklister på fire punkter som han alltid gikk gjennom før han kjøpte en aksje. Dersom et av disse punktene ikke innfridde hans kriterier kjøpte han rett og slett ikke aksjen. Denne listen er som følger:

- 1) Sjekk makrobildet på markedet. Hvilken retning har det generelle markedet. Er det i en nedtrend eller i en opptrend. Grunnen til dette er at brorparten av aksjer i et marked stort sett følger den fundamentale trenden. Han ville alltid kjøpe med trenden. "The trend is your friend" (Livermore 1940).
- 2) Følg industrigrupper. Det betyr at hvis du skal kjøpe Telenor aksjen bør du sjekke hele industrigruppen til telekommunikasjon. Hvis du skal kjøpe aksje i et bioteknologiselskap burde du sjekke bioteknologi-indeksen IBB (iShares Nasdaq Biotechnology Index) som tar for seg de største selskapene i denne industrigruppen. Skal du kjøpe et oljeserviceselskap som for eksempel burde du sjekke OSX indeksen som inneholder de største oljeserviceselskapene. Grunnen for å gjøre dette er at du sørger igjen for å følge trenden i den sektoren du skal kjøpe aksjer i da aksjer i en industrigruppe som regel beveger seg i samme retning.
- 3) Tandem Trading. Dette betyr å sjekke søster-aksjen til den aksjen du skal kjøpe. Altså en liknende aksje. Hvis du skal kjøpe aksjer i Statoil burde du for eksempel sjekke British Petroleum aksjen. Hvis du skal kjøpe aksjer i Norwegian Air Shuttle burde du for eksempel sjekke SAS eller Lufthansa for å forsikre deg om at søster-aksjen også går i samme retning som aksjen du vurderer å kjøpe.
(Livermore 1940, 57-89).

2.3.6 Money Management

Money Management er åpenbart en av de viktigste faktorene for at en aksjespekulant skal lykkes. En aksjespekulant trenger tross alt penger for å være i business. Derfor er det viktig med god risikostyring. Livermore (1940) sier at en aksjespekulant uten penger er som en

butikkinnhaver uten varer. Pengene er spekulantens varer. Livermore tok aldri et større tap en 10 %. Hvis aksjen gikk i mot han så var dette markedet som fortalte Livermore at han hadde tatt feil. Han brukte analogien med å gå i et togspor: "If i were walking along a railroad track and saw an express train coming at me sixty miles an hour, I would be a damned fool not to get off the track and let the train go by. After it had passed, I could always get back on the track again, if I desired" (Livermore 1940, 16). Livermore forklarer at mennesker har vanskelig for å realisere tap. Dermed kan man ende opp med å ikke selge når en aksje synker fordi man tenker at den alltid kommer opp igjen. For det første er det ikke sikkert den kommer opp igjen. For det andre så sitter du med kapitalen din låst i en tapende aksje, kapital som egentlig kunne vært i en annen mer attraktiv aksje. Dermed er det viktig å kutte tapene. Et kjent uttrykk bland investorer og spekulanter er: "cut your losses short and let the profits ride".

Livermore prøvde også å sette av halvparten av gevinstene sine fra vellykkede trades. Er det en regel han angret på at han ikke fulgte bedre er det denne. Det er alltid lurt å ha penger i banken eller i en safe til en regnværsdag.

3.0 Metode

I boken "Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode" forklarer forfatterne at ordet metode betyr "å følge en bestemt vei mot et mål" (Johannesen, Tufte, og Christoffersen 2011, 29).

Metode er altså en fremgangsmåte for å finne svar på et forskningsspørsmål.

Innen samfunnsvitenskapelig forskning kan man skille mellom kvantitativ og kvalitativ metode. Altså to ulike veier for å finne svar på forskningsspørsmålet man stiller.

3.1 Kvalitativ metode

Jeg har valgt å bruke kvalitativ metode for og besvare min problemstilling. Man bruker kvalitativ metode når man vil gå dypere inn i et nokså smalt felt. Grunnen for at jeg har valgt kvalitativ metode er enkel: jeg vil møte vellykkede aksjespekulanter. Ikke bare blir det veldig interessant å intervju de, men jeg får også muligheten til å bygge nettverk med mennesker som har gjort suksess i det feltet jeg vil jobbe med.

3.2 Teoretiske antakelser

Jeg har laget tre antakelser som kan hjelpe meg å besvare problemstillingen.

Antakelsene er basert på strategiene til Jesse Livermore fra boken "How To Trade in Stock". I utgangspunktet har jeg en teoretisk antakelse og det er antakelsen om at metodene Livermore brukte til å spekulere i aksjer fortsatt er like gjeldene i dag som de var da han spekulerte fra 1891 til 1940-tallet.

Antakelse 1: Såkalte pivot points sammen med observasjon av volum er hyppig brukt blant aksjespekulanter for å få en best mulig inngangspris i en aksje.

Antakelse 2: Spekulanter i dag bruker Livermore sin metode "Top Down Trading" før et aksjekjøp.

Antakelse 3: Spekulanter i dag bruker strategiene Livermore brukte for Money Management.

3.3 Forskningsdesign

Forskningsdesign er: "Alt som knytter seg til en undersøkelse. Det må tas stilling til hva/hvem som skal undersøkes og hvordan undersøkelsen skal gjennomføres" (Johannesen, Tufte, og Christoffersen 2011, 73).

Jeg har valgt å bruke et casestudie som forskningsdesign. Et casestudie brukes når man har fokus på en bestemt enhet for å gi en dypere forståelse av for eksempel en prosess. I og med at det faktisk er en prosess jeg undersøker passer dette meg bra. Det er heller ikke noe mål for meg å komme med noe ny teori på dette området, slik det heller ikke er meningen at man skal med et casestudie som forskningsdesign.

3.4 Datainnsamling

Det finnes forskjellige måter å innsamle data på ved kvalitative undersøkelser. Jeg har valgt å bruke dybdeintervjuer som innsamlingsmetode. Jeg begrunnet hvorfor jeg hadde valgt kvalitativ metode med at jeg ville treffe aksjespekulanter. Det får jeg absolutt gjort under dybdeintervjuer. Da er det bare meg og informanten til stede og jeg får muligheten til å gå i dybden av personens tanker. Jeg vurderte også å gjennomføre fokusgrupper, men jeg er redd for at flere personer i samme rom skal påvirke reliabiliteten til datainnsamlingen. En negativ side ved å velge dybdeintervju som datainnsamlingsmetode er at det er tidskrevende og det kan være vanskelig å finne relevante informanter som vil stille til intervju.

3.4.1 Delvis strukturert intervju

I et semi-strukturert intervju har forskeren en intervjuguide man benytter, men man må ikke følge dette til punkt og prikke. Spørsmål, temaer og rekkefølge kan varieres (Johannesen, Tufte, og Christoffersen 2011, 137). Et semi-strukturert intervju har en del positive sider som jeg satte pris på og derfor valgte å benytte meg av. Intervjuet blir ikke så formelt, men mer løst og det kan bli bedre flyt i samtalene. For min del vil jeg at informantene skal snakke i vei og hvis jeg blir nysgjerrig på et tema informanten tar opp kan jeg spørre videre om dette. Da blir det ikke slik at jeg hele tiden må tilbake til intervjuguiden for å stille spørsmål. En negativ side ved et semi-strukturert intervju er at man kan bli revet med i samtalen og dermed kan intervjueren påvirke informantens svar (Johannesen, Tufte, og Christoffersen 2011, 138).

I utarbeidelsen av intervjuguiden var det veldig viktig for meg at spørsmålene var relevante og ”smarte”. Jeg skulle jo tross alt møte personer jeg ser veldig opp til i finansbransjen. Personer jeg lenge har fulgt og ser opp til. Da ville jeg virke så gjennomført som mulig slik at jeg blir oppfattet som en seriøs aktør og muligens en potensiell fremtidig kollega.

3.5 Utvalgsstrategi

I og med at jeg benytter meg av kvalitative undersøkelser kan jeg åpenbart ikke velge utvalget mitt tilfeldig. Jeg har strategisk valgt ut personer som oppfyller kriteriene for å kunne svare på problemstillingen. Kriteriebasert utvelgelse innebærer blant annet at informanter må oppfylle spesielle kriterier, og man kan bestemme dette selv (Johannesen, Tufte, og Christoffersen 2011, 109).

For min del er det bare to kriterier som gjelder:

- 1) At informantene har oppnådd suksess i aksjemarkedet ved å handle aksjer, råvarer, finansielle produkter og lignende ved hjelp av teknisk analyse som verktøy.
- 2) Informantene må ha spekulert i aksjer i minimum 5 år slik at resultatene deres er pålitelige. Jeg har også prøvd å velge ut personer i forskjellige aldersgrupper med forskjellig bakgrunn og arbeidsted. Dette er fordi jeg ønsker å finne ut av om metodene gjelder på tvers av aldersgrupper.

3.6 Utvalg og rekruttering

Det finnes ingen fasit på hvor stort utvalg man skal ha i kvalitative undersøkelser. Det er allikevel ikke hensiktsmessig å ha flere enn 10 informanter da man har begrenset med tid. Størrelsen på utvalget kan variere på bakgrunn av problemstilling og måten dataen skal samles inn på (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2011, 104). Da jeg skriver oppgaven alene har jeg begrenset meg til å rekruttere tre gode informanter. Jeg har gjennomført omfattende dybdeintervjuer med hver av disse informantene. Dette har resultert i mye god datainnsamling og jeg føler informasjonen jeg har fått er tilstrekkelig for å besvare den satte problemstillingen.

I forhold til rekruttering skriver Askheim og Grenness (2014) at informantene må være kvalifiserte, men at det er få grenser for rekruttering av informanter utover dette. Jeg rekrutterte alle informantene selv fremfor å bruke snøballmetoden som går ut på at eksisterende informantene setter deg i kontakt med andre potensielle informanter (Johannesen, Tufte og Christoffersen 2011). Jeg var åpen for å bruke snøballmetoden, men da jeg kun skulle rekruttere tre stykker var det enkelt å komme i kontakt med disse selv. Jeg brukte Shareville, som er Nordens største handelsplass for aksjer og fond for å rekruttere informant nr.1. Informant nr.2. kom jeg i kontakt med via en venn. Informant nr.3. kom jeg i kontakt med via LinkedIn. Jeg fant verken mail eller telefonnummeret til denne informanten på internett da personen er en nokså kjent person innenfor finans Norge, så jeg måtte opprette en premium-konto hos LinkedIn slik at jeg kunne sende personen en privat melding. Det visste seg å være verdt bryet da personen ville stille til intervju.

3.7 Introduksjon til analyse

Askheim og Grenness omtaler dataanalyse som systematisering av data slik at mønstre og strukturer trer frem (2014, 142). I og med at jeg har valgt casestudie som forskningsdesign blir det riktig å bruke Robert. K. Yin sine fem faser i casestudie:

1. Problemstilling
2. Teoretiske antakelser
3. Analyse enheter
4. Den logiske sammenhengen mellom data og antakelsene
5. Kriterier for å tolke funnene

(Johannessen, Tufte og Christoffersen 2011, 199).

I og med at jeg valgte å komme med noen teoretiske antakelser for å belyse problemstillingen vil jeg dermed foreta en teoristyrte analyse.

4.0 Resultater, funn og analyse

4.1 Antakelse 1

Såkalte pivot points sammen med observasjon av volum er hyppig brukt blant aksjespekulanter for å få en best mulig inngangspris i en aksje.

Det viser seg at to av tre informanter følger denne antakelsen nesten slavisk ved kjøp av aksjer. De kaller det ikke Pivot Points, men ”teknisk motstands og støttenivå”, men prinsippet er det samme nå som for 100 år siden. Begge disse informantene var også svært opptatt av volum og var enige med Livermore at volum åpenbart korrelerer med en kommende trendendring. Informant nr. 1 skrev: ”Hele strategien min bygger egentlig på å handle på nivåer hvor aksjen møter teknisk støtte eller motstand og trades med stort volum”. Informant nr. 2 som var noe mer aktiv til å kjøpe og selge aksjer en informant nr. 1 hadde en rekke forskjellige strategier som han brukte til ulike trades, men å handle på såkalte Pivot Points var helt klart en av de.

Informant nr.3. var en mer langsiktig investor og brydde seg derfor ikke så mye om det kortsiktige bildet. Informanten gjorde utelukkende fundamental analyse for å finne potensielle kjøpskandidater og satt gjerne med aksjene i måneder/år etter et kjøp kontra informant en og to som gjerne satt dager/uker i aksjene.

4.1.2 Konklusjon

To av tre informanter bruker denne strategien aktivt i sin trading. Begge disse informantene har en teknisk tilnærming til aksjeanalyse, mens den tredje informanten har en fundamental tilnærming. Jeg kan derfor bekrefte at denne antakelsen stemmer for spekulanter med en teknisk tilnærming til aksjeanalyse.

4.2 Antakelse 2

Spekulanter i dag bruker Livermore sin metode ”Top Down Trading” før et aksjekjøp.

Som nevnt tidligere i oppgaven handler ”Top Down Trading” om å se makrobildet på markedet, hvilken vei den generelle trenden i markedet gå i. Det handler også om å se på sektoren og søster-aksjen til den aksjen man vurderer å kjøpe.

Alle informantene hadde til en vær tid god oversikt over makrobildet til markedet og var enige om at enkeltaksjer stort sett følger den overordnede markedstrenden.

Når det kom til å se på hele sektorer så var det informant nummer tre som hadde en fundamental tilnærming til aksjeanalyser som bekreftet antakelsen best. Han så gjerne på det fundamentale bildet til alle sektorer også valgte han den sektoren som så mest attraktiv (for eksempel bioteknologi-sektoren) ut og dermed valgte de sterkeste aksjene innenfor sektorgruppen. De to andre mer teknisk rettede informantene så i mindre grad på enkeltsektorer, men valgte rett og slett de aksjene hvor det tekniske bildet så attraktivt ut uavhengig av sektor.

Når det kom til å se på søster-aksjen til den aksjen man er interessert i å kjøpe så var det ingen av informantene som brydde seg noe særlig om dette punktet. Informant nr. 2 skrev: ”Altså, for eksempel Norwegian nå har jo hatt en knallsterk oppgang de siste månedene, men det er jo andre europeiske flyselskaper som ikke har hatt den samme gode oppgangen. Så hvis jeg skulle sett på for eksempel Lufthansa for å se om dette charter hadde vært like sterkt som Norwegian, ja da hadde jeg nok ikke kjøpt Norwegian og det hadde jo vært veldig dumt, fordi jeg kjøpte jo tross alt Norwegian og fikk jo gode 25 % avkastning der, så den følger jeg nok ikke i like stor grad nei, det gjør jeg ikke”.

4.2.1 Konklusjon

Denne antakelsen kan jeg delvis avkrefte da ingen fulgte denne strategien til punkt og prikke, men kun deler av den. Alle informantene fulgte godt med på den generelle makrotrenden i markedet. En av tre informanter fulgte nøye med på sektorer, mens ingen av informantene brydde seg noe særlig om søster-aksjer.

4.3 Antakelse 3

Spekulanter i dag bruker aktivt strategiene Livermore hadde for Money Management.

- *Aldri downsize posisjoner*
- *Aldri ta et større tap en 10 %*
- *Ta ut 50 % av aksjegevinsten og putt pengene i banken eller i en safe.*

Informant en og to som har en teknisk tilnærming til spekulasjon fulgte de fleste av disse reglene nøye. Den eneste de ikke fulgte slavisk var det å ta 50 % av gevinsten og putte til siden. Begge hadde allikevel gjort dette i form av at de har kjøpt leiligheter og biler.

Når det kommer til å downsize posisjoner, altså å kjøpe mer av en aksje hvis den har falt i pris for å få en bedre inngangspris var alle tre informantene enige om at det ikke var bærekraftig. De var enige om at det var tulle å kjøpe mer av en aksje hvis den har falt, hvorfor skal den ikke falle mer?

Når det kommer til å aldri ta et større tap enn 10 % er de to informantene med en teknisk trading strategi helt enige. Informant nr. 2 sa: ”Jeg prøver å komme meg ut langt før 10 % egentlig. Hvis en aksje går mot meg så pleier jeg å selge med kanskje 4-5 % tap, ikke noe mer en det”. Informant nr. 1 ga ikke noe konkret prosentstørrelse han ville selge på, men han satte stop-loss (en automatisk salgsordre) som det heter tett under inngangsprisen slik at han heller ikke tapte noe mer en et par prosent.

Informant nr. 3 som har en mer fundamental og langsiktig analysestrategi brukte ikke noen av disse strategiene noe særlig aktivt. Personen brukte lang tid på analysere bedrifter han så på som kjøpskandidater og kunne gjerne kjøpe mer aksjer i selskapet dersom aksjekursen sank litt. Han satt uansett i aksjen veldig langsiktig og brydde seg derfor ikke så mye om små fluktasjoner i aksjeprisen. Dermed var informanten heller ikke veldig bekymret dersom aksjeprisen skulle falle 10 % etter han hadde kjøpt den. Det spilte ikke så mye rolle så han hvis han uansett var overbevist om at aksjen skulle stige 60 % på lang sikt.

4.3.1 Konklusjon

Jeg kan bekrefte denne antakelsen for informant en og to som har en teknisk-analytisk trading strategi.

Denne antakelsen kan avkreftes for informant nr. 3 som baserer seg i all hovedsak på fundamental analyse og har et mye lengre tidsperspektiv for sine investeringer og dermed ikke bryr seg i like stor grad om kortsiktige fluktasjoner i aksjene han holder.

5.0 Vurdering av resultater

”Målet for den kvalitative forskeren er å forsikre leseren om at bildet som blir gitt ikke er feilaktig eller er en forvrengning av de faktiske forhold, og å unngå misforståelser” (Nilssen 2012, 141).

For å finne kvaliteten på forskningen må man se på reliabilitet, validitet, overførbarhet og bekreftbarhet (objektivitet)

5.1 Reliabilitet

Er resultatene i forskningen pålitelig? Kan vi stole på den innsamlede dataen? Jeg ser på den dataen jeg har fått fra informantene mine som gyldig. Dette delvis på grunn av at jeg selv har brukt tid på å utforme spørsmål til intervjuguide og fordi jeg ser på informantene mine som veldig troverdige. Særlig Karl Oscar Strøm som har vært en av informantene mine har jobbet i finansbransjen i over 20 år og har et rykte på seg for å være genuin og ha god peiling på aksjehandel. Mine andre informanter beviser at de er verdt å høre på ved å ha svært gode resultater. Utover dette tok jeg også opp alle intervjuene og transkriberte de ordrett slik at jeg var sikker på at jeg fikk med meg alt som ble sagt.

5.2 Validitet

Er den innsamlede dataen gyldig? Hvis informantene mine har svart ærlig på de stilte spørsmålene så er funnene gyldige. Det kan man for så vidt aldri vite helt sikkert, men jeg må gå ut ifra at informantene har snakket sant og gitt meg korrekte svar. I og med at jeg kun gjennomførte dybdeintervjuer som datainnsamlingsmetode kan jeg ikke si

5.3 Overførbarhet (generalisering)

I kvalitativ metode er det vanskelig å generalisere funnene da man har et begrenset utvalg informanter i motsetning til i kvantitative undersøkelser hvor man har et mye større utvalg informanter og dermed lettere kan trekke generelle konklusjoner. Det var heller ikke hensikten min med oppgaven å trekke generelle konklusjoner, men heller få dyp innsikt fra de informantene jeg hadde.

5.4 Bekreftbarhet

Bekreftbarhet handler om evnen min til å være objektiv gjennom intervjuene og til temaet det forskes på. Jeg har prøvd så godt jeg kan å være objektiv gjennom hele prosessen av informasjonsinnhenting. Det er ikke alltid så lett når man brenner for temaet det forskes på og har sine egne oppfatninger om hva som er riktig og galt. Jeg har allikevel vært bevist på dette under intervjuene og jeg har prøvd å ikke påvirke informantene i noen som helst grad. I det

første intervjuet tok jeg meg selv i å stille noen ledende spørsmål, men dette tok jeg til meg da jeg hørte på opptaket av intervjuet i etterkant og forbedret meg til neste intervju.

6.0 Konklusjon

Da har vi kommet til den avsluttende delen av oppgaven og det på tide å presentere en konklusjon.

Problemstillingen min var som følger:

”Jesse Livermore spekulerte i aksjer fra 1887 til 1940- tallet og strategiene hans gjorde han til en av historiens mest kjente aksjespekulanter. Er strategiene han brukte fortsatt like gjeldene for aksjespekulanter i dag?”

Denne ene informantene min, Karl Oscar Strøm sa det at de fundamentale prinsippene for å handle aksjer i dag er de samme som for 100 år siden. Noe har så klart endret seg. Vi har fått tilgang til internett slik at det er større tilgjengelighet for å handle aksjer, det er generelt mer likviditet i markedene og computere har tatt over en del av den veldige kortsiktige tradingen ved hjelp av algoritmer. Men fundamentet er det samme. Det handler fortsatt om trender, priser og volum.

To av informantene mine hadde en teknisk-analytisk tilnærming til aksjespekulasjon som var ganske kortsiktig, mens en av informantene var en fundamental, mer langsiktig investor.

De to informantene som hadde en teknisk-analytisk tilnærming til aksjehandel kjente seg mer igjen i de konkrete metodene Livermore brukte til å handle aksjer. Informanten som i større grad var rettet mot fundamental-analyse hadde litt andre kriterier for når han skulle kjøpe en aksje.

Alle informantene var allikevel enige på de fleste av punktene som gikk under Money Management og hvordan redusere risiko.

Selv om Jesse Livermore både så på det tekniske og fundamentale bildet før han handlet aksjer var han definitivt mer vektet mot den tekniske siden av aksjehandel. Dermed vil jeg konkludere med at de fleste av Livermore sine strategier fortsatt er like gjeldene i dag som de var for 100 år siden dersom du har en teknisk tilnærming til aksjehandel. Jeg vil også konkludere med at Livermore sine generelle strategier på Money Management og emosjonell

kontroll gjelder for alle aksjespekulanter uavhengig av om du er en teknisk eller fundamental analytiker.

7.0 Kilder

Armstrong Economics. The economic confidence model. Lesedato 14. Februar

2016: <https://web.archive.org/web/20160202043729/http://www.economicconfidencemodels.com/>

Askheim, Ola Gaute Aas og Tor Grenness. 2008. *Kvalitative metoder for markedsføring og organisasjonsfag*. Oslo: Universitetsforlaget.

Buffet Mary, David Clark. 1997. *Buffettology*. UK: Simon & Schuster.

Graham, Benjamin. 1949. *The Intelligent Investor*. United States: Harper & Brothers.

Investopedia. Jesse Livermore: Lessons from a legendary trader. Lesedato 05. April

2016: <http://www.investopedia.com/articles/trading/09/legendary-trader-jesse-livermore.asp>

Johannessen Asbjørn, Per Arne Tuft og Line Christoffersen. 2010. *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. 4. Utg. Oslo: Abstrakt.

Livermore, Jesse. 1940. *How To Trade in Stocks*. United States: McGraw-Hill.

Nilssen, Vivi. 2012. *Analyse i kvalitative studier. Den skrivende forskeren*. Oslo: Universitetsforlaget.

Pareto Securities. Teknisk analyse. Lesedato 24. April.

2016: <http://www.paretosec.no/aksjehandel-paa-nett/annet/kunnskapssenter/trading/teknisk-analyse>

Perez, Carlota. 2003. *Technological Revolutions and Financial Capital*.
Trendtech. Analyseskolen. USA: Edward Elgar Publishing.

Schumpeter Joseph. 1911. *The Theory Of Economic Development*. USA: Transaction
Publishers.

2016: <https://trendtech.no/Analyseskolen.pdf>

Vedlegg 1

Intervjuguide

Før jeg setter i gang med intervjuet introduserer jeg meg alltid, takker for at de stiller opp og små prater litt før vi begynner. Da blir stemningen litt løsere og informantene kan slappe mer av under intervjuet.

Jeg spør om informanten samtykker i at jeg tar opp intervjuet. Hvis ja så trykker jeg på record og setter i gang.

Jeg begynner med å introdusere Jesse Livermore og hva jeg skriver oppgave om.

Deretter spør jeg hvor lenge personen har holdt på med å spekulere i aksjemarkedet før jeg går løs på spørsmålene.

- 1) Livermore er kjent for bruken av Pivot Points som han kalte de. Viktige punkter i en aksje. Han sa at hver gang han hadde tålmodigheten til å vente til et slikt pivot point inntraff, så tjente han penger i aksjemarkedet. Sitte å observere aksjer helt til det rette tidspunktet å gå inn på.
 - Et eksempel: Rec silicon som i februar traff et bunnivå fra 2013. Aksjen korrigerste opp og har nå gått hele 166 %. Jeg kjøpte aksjen selv etter markedet bekreftet oppgangen, men jeg solgte meg ut etter å ha fått en 36 % avkastning og gikk da imot Livermore sine regler om å ikke selge før et faresignal kommer. Redselen tok rett og slett overhånd. Hvor god er du på å sitte i aksjer helt til faresignalene kommer?
- 2) Han nevner også at aksjer ofte snur ved runde tall som 50, 100, 150, 200 etc. Følger du ekstra godt med på en aksje hvis den er på vei ned mot en rundt tall etter en nedgangsperiode?
- 3) Livermore hadde en strategi hvor han kjøpte litt og litt aksjer og kalte dette pyramide trading. Dette var fordi han ville at markedet skulle bekrefte at han hadde rett før han gikk inn med hele posisjonen han ønsket. Skulle han kjøpe 500 aksjer ville han først kjøpt 100, hvis aksjen fortsatte oppover ville han kjøpt 100 til og hvis markedet fortsatte oppover etter en normal korreksjon ville han gå inn med de resterende 300 aksjene.
- 4) Aldri average losses. Livermore mente at hvis aksjen gikk i mot deg og du tapte penger, da var det helt tulle å kjøpe mer aksjer. Du hadde feil! Kom deg ut av aksjen. Selg! Hva tenker du om det? Kjøper du noen ganger mer aksjer etter de har falt for å få en bedre inngangspris?
- 5) Livermore forteller at han noen ganger våknet midt på natten med en dårlig følelse om posisjonen han satt i. Han våknet neste dag og aksjemarkedet ville fortsette i hans retning, men dagen etter ville trenden endre seg. Han hadde altså en indre følelse noen

ganger på at trenden skulle snu og at han burde selge posisjonen sin. Får du noen ganger en slik følelse?

- 6) Livermore utviklet en strategi han kalte top down trading. Han sjekket alltid av alle disse punktene før han kjøpte en aksje.
- Sjekk markedet. Hvilken vei går det generelle markedet i? Er det er bullmarked eller bearmarked?
 - Følg industrigruppen. Skal du kjøpe en biotech aksje, sjekk IBB. Skal du kjøpe PGS kjekk OSX indeksen.
 - Tandem Trading. At man alltid skal sjekke søster aksjen. Skal du kjøpe Statoil, sjekk BP. Etc.
 - Til slutt, hvis alle disse var i hans favør så ville han kjøpe. Kjenner du deg igjen i disse sjekkpunktene? Gjør du noe liknende?
- 7) Money Management. Dette er åpenbart en av de viktigste faktorene for å lykkes som investor. Det var vel ironisk nok her Jesse Livermore dreit seg ut til slutt. Livermore sa det at en aksjespekulant uten penger er som en butikkinnehaver uten varer. Pengene er en spekulants varer og uten varer er du ute av business. Han sa at man alltid burde ha et price target før du går inn i en aksje. Vit allerede før du går inn i aksjen når du skal selge deg ut. Hva tenker du om det? Setter du kursmål på aksjene før du går inn i en trade?
- 8) Livermore tok aldri mer enn 10 % tap. Har du en lignende regel?
- 9) Livermore sier også at man alltid burde ha cash i reserve, som en general som har tropper i reserve for det perfekte øyeblikket da, og med stor overbevisning da sette inn reservetroppene for den siste knusende seieren. Har du cash i reserve?
- 10) Man trenger ikke være i markedet hele tiden. Livermore sa: "there is a time to go long, there is a time to go, and there is a time to go fishing". Det ligger jo i menneskets natur å ville være med hele tiden. Livermore brukte analogien med å spille poker. Man vil være med å spille hver hånd, men en god pokerspiller vet at da går man fort tom for penger. Er du flink til å dra på "fisketur" når markedet er usikkert?
- 11) Livermore sa at man aldri måtte kjøpe aksjer som investeringer og holde aksjen i all evighet. Alt andrer seg så hvorfor skal ikke selskapet endre seg. Nokia, Kodiak som ikke klarte å henge med på utviklingen. Seadrill som har gått fra 290 kr og møtte en bunn på 15 kroner. Hva tenker du om det?

12) Til slutt så sier Livermore at man burde prøve å sette av 50 % av profitten. Spesielt da man dobler den originale kapitalen sin. Putt de i banken eller i en safe. Dette var den eneste regelen gjennom sin trader karriere at han angret mest på at han ikke fulgte nøyer. Setter du noen gang bort pengene du tjener eller går alt rett inn i markedet igjen?

Vedlegg 2

Transkribert intervju

Transkribert intervju av Karl Oscar Strøm

Karl Oscar Strøm har 20 år med erfaring bak seg fra finansbransjen. Han har blant annet jobbet som aksjemegler og trader i en rekke banker, han har tradet aksjer med sine egne penger en periode, vært investeringsøkonom for Nordnet bank og jobber nå i Pareto bank.

Dette er en person som er godt kjent i det norske finansmiljøet og blir ofte sett i ulike medier hvor han taler ut om hendelser relatert til finansmarkedet.

Dette er en kar jeg har sett opp til lenge og fulgt tett via sosiale medier. Han har lært meg mye allerede uten at jeg aldri har møtt han så dette ser jeg frem til.

Karl Oscar møter meg i resepsjonen i Pareto bygningen i Dronnings Mauds gate 3. Vi begynner å prate om aksjemarkedet med en gang mens vi venter på å få to kaffekopper av resepsjonisten. Før vi kommer til møterommet han har booket og jeg begynner å ta opp intervjuet har vi allerede hatt en interessant samtale i en 10 minutters tid.

Jeg spurte Karl Oscar om det var greit at jeg tok opp intervjuet og det var helt greit.

Adrian: Ja, tusen takk for at du tok deg tid til å stille til intervju Karl Oscar. Jeg vet du er en travel mann så det setter jeg veldig pris på. I starten av intervjuene pleier jeg å gi en introduksjon om Jesse Livermore og fortelle litt om trading-strategiene hans. Det vet jeg at jeg ikke trenger å fortelle deg fordi jeg vet at du godt kjenner til Jesse Livermore.

Karl Oscar: Ja dette er jo veldig interessant. Denne boken er jo evig aktuell og gjelder ikke kun for en tidsepoke. Så lenge det har funnes markeder og så lenge de kommer til å finnes er disse strategiene aktuelle. Det står nevnt faktisk, en av de bøkene som var favorittboka igjen til Jesse Livermore finnes tilgjengelig Den tror jeg at jeg la ut en link til på internett. Hva het den igjen da...Jeg tror den kom ut på 1700 tallet.

Adrian: Ja den ja, jeg har ikke lest den enda, men den som handler om psykologien i markedet?

Karl Oscar Strøm: Den heter extraordinary popular delusions and the madness of crowds heter den! Den bør du lese. Den finner du på nettet om du søker på det. Den beskriver jo...Det er ulike former for popular delusions der da. Det er noen som går på markedet også er det noen som går på medisin osv, men første biten er om markedet og en del spekulative bobler. For eksempel den Tulip mania i Amsterdam som er helt far off, men det er noen enda verre faktisk, noen som er mindre kjent. Du har den Misisippi bubble som var i Frankrike som basically endte med at de mista eller solgte for nesten ingen ting, alle de amerikanske områdene sine. Det var jo et privat selskap som fikk monopol på å trykke penger, nå er det blitt sentralbanken i Frankrike, hehehe. Det er så ville historier at du vil ikke tro det er sant liksom. Også var det også en tilsvarende sånn spekulativ boble i England og det morsomme er at dette var på 1700-tallet og Livermore refererte jo til dette for det er den psykologien ikke sant som fortsatt er gjeldene. Nå har jeg vært i markedet i 20 år liksom, men det virker jo fortsatt veldig rart. Jeg begynte jo rett der nede (peker ut av vinduet) i det glassbygget der nede, der begynte jeg å jobbe i 1996 og det var jo et selskap som het Delphi, det var jo før det ble kjøpt av Storebrand så var det fond, aktiv forvaltning og en del sånne rådgivningsprodukter som man solgte med basis i mye teknisk analyse og i bunn og grunn var det jo mye det Livermore baserte seg på, altså man må ikke bassette det ved å kalle det teknisk analyse heller, men det er fortsatt studie av markedsatferd. Det var det det begynte med for han. Han satt og observerte price action. Han så at priser beveger seg og hvordan de danner mønstre og hvordan de igjen da reflekterer mønstre i menneskets psykologi og de prosessene markedet går gjennom. Jeg skal bare avslutte kort med de derre spekulative boblene da. Hvis man ser særlig på den engelske som står i den boka der hvor det ble opprette masse nye selskaper. Egentlig var det en periode da England gikk konk, altså nesten. Det var en periode der de trykket opp masse penger, låter det kjent? (her tenker han på kvantitative lettelsener som er en form for å stabilisere økonomien i nedgangstider).

Adrian: jaja

Karl Oscar: Også dytta de pengene inn i økonomien. De frikoblet det da fra sølv og gullverdier og slike ting ikke sant, en egentlig så var det jo bare papirpenger. Så ble det opprettet massevis av selskaper. Det måtte etableres et sånn selskapsformål da når man skulle opprette et selskap og de mest ekstreme da, det står gjengitt i boka der, var jo liksom selskaper som ble opprettet med formål hvor det sto "absolutely nothing" liksom. Hahah. Også ble det trykket opp aksjer og det minner jo meg om IT-boblen som er sånne Hypa ting hvor ting har bare blitt dratt helt ekstremt da. Hvis man synes markedet har svingt mye i det siste så se på hele Nasdaq indeksen da rett før 2000 når hele indeksen gikk 5-6 % på en dag. Det var helt sinnsykt. Men noen av disse selskapene da står jo igjen som noen av verdens største selskaper i dag: Facebook, eh det kom vel for så vidt litt senere, men en del av disse store internett-selskapene: Sisco og mange av de selskapene som står igjen som grunnmuren i internett nå, men mange av disse selskapene har jo blitt borte. Negativt var ikke det nødvendigvis. Det første jo til at sånn infrastrukturmessig kom vi kanskje 10 år fremover på bare 2 år.

Adrian: Ja ikke sant, kreativ ødeleggelse.

Karl Oscar: Ja det var det, men finansielt for mange ble det jo en smell da, men for mange ble det jo ikke. Livermore da tar jo utgangspunkt i og startet karrieren sin i en sånn bucket shop. Det tok litt tid før jeg skjønnte hva det var, men det var jo da små kontorer hvor de hadde wireline inn til Nye York børsen og han satt og noterte prisene. Også kunne de handle på disse prisene som sto på tavla mot huset egentlig. Det var sånn det greiene der funka, så du handla jo på historiske priser da, merkelig. Det var sikkert noe begrensning på størelsen på ordre eller noe sånn, altså hvis du kom over en viss størrelse måtte du sikker ringe til børsen og greier, men i bunn og grunn så var jo dette her en måte...med den tidens teknologi da, muliggjorde handel utenom å fysisk stå på børsen. Eeh, så sånn sett er ikke så mye annerledes fra den gang til sånn vi har det i dag. Internett har jo kommet og markedet tilpasser seg teknologien og det er jo det som er nytt da i forhold til da Livermore levde. Hver ny teknologi eller nytt element du legger på markedet endrer litt på det jeg kaller markedets mikrostruktur. Bits and pieces akkurat hvor det funker liksom. Det har jeg sett endre seg en del fra siden jeg begynte på handel og, mest som følge av computeren som mest automatiserer en del av de enkleste tingene. Du kunne som trader sitte, hvertfall helt kortsiktig var det en stund du kunne tjene på å være raskest. Det kan du nå også, det er bare det at det har vært en subtil skiftning altså kan du si av sannsynlighetene der hvor du opplever sjeldnere at du klarer å være raskere en computeren og du får mindre aksjer. Straks du begynner å ta liksom så forsvinner bids offer. Så den måten å handle på, altså ren scalping, jeg drev ikke så mye med det, men kan du si det er noe av det som har forsvunnet, eller blitt mindre aktuelt. Det er på en måte en arena computerne har tatt, eh vi bruker det her nede også ikke sant. De megleren som jobber med ordre utførelse, altså du har en gruppe som sitter å snakker med investorer også legges de ordrene over til de som driver med ordre utførelse etter visse regler, de jobber jo nå i mindre grad, men fortsatt litt da, men å sitte å klikke i markedet og i større grad at det legges opp algorithmer da, altså hvis kunden vil ha volumvektet snitt de neste to timer for eksempel så er det en maskin som utfører den ordren. Men den litt mer langsiktige tradingen som jo også kan være intradag, men gjerne over flere dager og uker, såkalt swing trading som jeg kaller det, eller som det ofte kalles, den er jo lik som den var for 100 år siden. Og som jo beskrives veldig godt i de bøkene der hvor du ser at markedet går igjennom ulike faser. Jeg har prøvd å beskrive dette er i en del intervjuer jeg har hatt, eller mer når jeg holder foredrag egentlig, eeh og det blir jo alltid generaliseringer ikke sant. Altså i de værste bear-markeder (nedtrend) vil man jo alltid ha aksjer som går oppover og i de verste bull-markeder (opptrend) vil du ha selskaper som går konk. Men hvis man skal generalisere og se litt på de brede indeksene da så pleier jo jeg å si at markedet kan sammenlignes med et år ikke sant. At det går i årstider. Du har vår, høst sommer du har vinter og akkurat nå da i de brede markedene er det kanskje høst da. Vi ser at vi har hatt en oppgang som har vart veldig lenge og når noe har vart veldig lenge sånn som det her da og har hatt en veldig løs pengepolitikk så kan du si at handlinger som man logisk sett skulle tro fører til visse konsekvenser da de gjør gjerne det også, men det tar ofte litt tid. Det jeg ser nå da er at selskaper som er bra og som har en positivt underliggende utvikling, som for eksempel Orkla. De har jo historisk vært priset på en p/e rundt 12, 13 liksom og hvis du tar 1 del på p/e vil det si at det gir deg 8-9 % avkastning i året, det er det du kan forvente liksom i forhold til caset sånn som det er finansiert nå, men nå prises det til p/e 22 eller noe der omkring ikke sant så vi kan si er det bare renta, eller er det fordi det har vært oppgang lenge eller what ever. Det er jo det samme caset og et selskap kan jo være solid gjennom hele, eller det kan være relativt uendret, men så blir det prisa opp og ned i sånne sykluser og det kommer jo til dels ann på pengepolitikken

kan du si, men også på investorenes pågåenhet og villighet. Så den type sykluser er det viktig å være bevisst på, det kan godt hende at Orkla skal prises videre allikevel, altså hvis prisingsmultiplen skal være stabil kan du allikevel forvente kanskje en 8-10 % i året i og med at selskapet utvikler seg også går multiplen bare med det ikke sant, men skal renta tilbake til et såkalt normalnivå hvis vi noen gang kommer til å se det da så skal jo prisingsmultiplene i markedet betydelig ned også. Jeg tror det ligger en del penger i markedet nå som egentlig ikke har lyst til å være der og hvis du er da, hvis du har da penger som du egentlig skulle hatt i statsobligasjoner fordi du ikke er investor, du er en forvalter som skal passe på altså, enker og faderløse kalte vi det før, at du liksom skal passe på folk som skal leve av kapital som de har fått i arv eller et legat eller what ever er jo folk som ofte ligger i litt aksjer om mye obligasjoner. Det som er caset nå er at man får ikke noe rente i obligasjoner ikke sant, så nå ligger mer av det i aksjer og det er jo kapital som egentlig når man får renta litt opp igjen bare kommer til å gå rett ut av markedet.

Adrian: Ja for det hadde jeg tenkt til å spørre deg om nå. Jeg vet at du vet hvem Martin Armstrong er. Han gærningen som ganger til med PI også.

Karl Oscar: Ja, gærning og gærning.

Adrian: Jeg synes det er veldig interessant. Jeg har lest mye av teoriene hans.

Karl Oscar: Ja jeg synes det er veldig interessant når jeg ser på det. Jeg synes han skriver godt og han har jo en god innsikt i hva som rører seg i markedet også har en også hatt en veldig god treffprosent. I en del av de konkrete modellene hans så har jeg ikke sett de. Jeg ser de blir omtalt og jeg vet at han har ekstremt lang historikk på det.

Adrian: Ja, han traff på 1929 og 2000, 1987.

Karl Oscar: Ja, hvis man skal dele det i to da så synes jeg det å studere lange sykluser sånn som han gjør det, det har jeg veldig tro på. Det at de kulminerer på en eksakt dato det har jeg mindre tro på. Også fordi at, hva er den dato liksom? Særlig når du går lenger tilbake da så har jo disse kalenderne blitt endret flere ganger, eh Romerne gjorde jo et sånt skifte hvor de hoppet over flere måneder for å få det til å stemme liksom etter hvert. Så det blir liksom litt sånn...Ja jeg har mindre tro på det da, det blir litt mer som å spå i kaffegrut synes jeg enn egentlig at det er hard science. Men mye av det andre han går inn på der synes jeg er veldig interessant, og bevares det har jo truffet en del ganger da.

Adrian: Det har det. Det er intressant.

Karl Oscar: Også på liksom de mer spesifikke datoene og et av de poenget, hvis jeg tolker han riktig, som Armstrong har er jo at du sjeldent har, eller det er mye mer powerfull da hvis du ser flere trender som konvergerer da på ett punkt. Det er jo sånn som det, det kan være fryktelig tørt i skogen, men det blir ikke skogbrann før noen faktisk tenner en gnist ikke sant. Så liksom det er ofte du må ha flere ting da for å trigge det. Der vi er nå i markedet så ser jeg jo også for å dra det litt tilbake dit at det er dyrt, men det er ikke noe trigger for å reprise det nedover ser det ut til. Hva kan det være eventuelt hvis noe sånt skulle komme? Jo det er jo inntrekking av likviditet igjen da basically, og der har jo jeg i hvert fall abre antatt at de såkalte kinesiske valutaeservene kan være noe man skal

følge littegranne med på. For hva er reservene, jo det er jo at de har gått med overskudd på handelsbalansen lenge også har de plassert de utenlandske pengene de har fått i utenlandske verdipapirer, og de sitter jo å eier amerikanske statsobligasjoner og aksjer og europeisk og japansk og alle tingene der. Hvis de finner ut at de skal stimulerer økonomien deres i landet og ikke bare trykke mer penger, men vi skal selge litt av det vi har og ta hjem igjen, så tror jeg vi kommer til å se effekten av det. I stedet for at de dytter mer penger inn i markedet så begynner man å trekke littegranne ut og det skal jo prisen korrigerer nedover, men det er jo en gjetning egentlig, vi har jo ikke observert det enda. Jeg synes egentlig kineserne styrer det markedet ganske godt nå synes jeg.

Adrian: Ja for det han Armstrong sier også er at som du sa ista at det er ikke ne penger å hente i obligasjonsmarkedet og nå er vi i en gjeldskrise da som han sa begynte i 2015.75.

Karl Oscar: Ja, jeg var på den skagen konferansen også og hørte hun Pippa Malmgren som jo høres ut som hun er svensk, men hun er amerikansk. Hun sa det at hver gang hun kommer til Skandinavia så begynner alle å snakke svensk med henne liksom, men bestefar var svensk liksom, men det er en digresjon. Det hun sa var at, for hun har vært rådgiver for Busch og flere av disse...og foredragsholder. Hun sa jo det at rett ut at statene de kommer jo aldri til å betale den gjelda, ikke USA heller. Hun sa at USA kommer til å defaulte, men de defaulter gjennom inflasjon, det er den eneste politiske korrekte måten å gjøre det på. De trykker penger, drar opp inflasjonen og den har vært under målet en stund og de kommer til å holde det over målet en stund nå rett og slett for at da reduserer du verdien av gjelda. De som betaler er egentlig bondholders.

Adrian: Men må det ikke...krasje til slutt?

Karl Oscar: Nei det må ikke det. Heheh.

Adrian: Nei for det er jo det, land betaler jo aldri gjelda si liksom.

Karl Oscar: Nei, det har de aldri gjort. Det var jo i det gamle Mesopotamia, altså Babylon for en 6000 år siden, der hadde de sånne regler at ca. Hvert femtiende år så var det jubelår og da ble all gjeld slettet og alle fanger satt fri, eller alle slaver satt fri da. Hehehe også begynte de på nytt. Og det skulle man egentlig hatt. Ja, mend et var en jævlig god ide for selv da, da var det utstrakt handel, de hadde jo masse regnskapstavler og det var masse nedskrivinger på det her, regnskapsprinsippene begynte å bli formet og det var det ene og det andre. Eh, men gjeld akkumuleres, det gjør det altså. Det blir mer og mer av det. Det blir liksom, man hører jo av og til at noen har betalt ned gjelda si liksom, men sånn som det driver jeg jo sånn med banken selv. Jeg fant ut at hvorfor betaler jeg avdrag i det hele tatt. Jeg klarer å få bedre avkastning på de pengene enn det jeg har som funding etter skatt i banken så da blir det jo liksom bare å betale renter og etter skatt så er det inflasjon. Det er egentlig gratis. Det er gratis å låne penger nå. Så jeg betaler 2,5-3,5 rente i banken også kan du trekke fra skatten på det så da er vi nede i rundt 2 da i en reell belastning der og det er 2 % inflasjon. Gratis. Det er bare å gå og hente.

Adrian. Det er bare å gå og hente. Altså det frister jo litt å låne penger og sette det inn i et sikkert fond og få avkastning på det.

Karl Oscar: Jo, men hva er sikkert?

Adrian: Ja det er det da. Særlig nå så har jeg ikke tørt å gjøre det enda.

Karl Oscar: Nei det er det som er utfordringen da ikke sant. Men man kan si i et sånt klima da så er det jo blitt plassert, og det er jo helt logisk det altså, men det er blitt plassert mer penger i markedet enn du tror da og skulle man virkelig ha lyst til å sove om natta så kan an jo begynne å sette seg inn i det fractional reserve bank systemet vi har nå hvo det er margin på margin på margin på alt sammen. Det er utrolig lite egenkapital i systemet egentlig. Eeh det var jo en stund jeg trodde, naivt, og det tror jeg faktisk de fleste enda tror at hvis en låner penger så har en annen spart de, men sånn er det ikke. Det er noen som sparer litt penger også tar banken å bruker dette som margin bare og ut av lufta egentlig girer de opp egentlig til 10 gangern og låner ut i andre enden igjen.

Adrian: ja, nå er jo bankene 40 % større enn når det gikk dårlig i 2007.

Karl Oscar: Ja vi er på et nivå hvor det åpenbart er luftig, eller høyt kan man vel si. Men som på en måte, det er ikke noe trigger for å dytte det ned nå egentlig. Men Livermore han fokuserte jo på, ikke så mye på makro egentlig, det er jeg usikker på om er lurt også egentlig, jeg synes det er liksom skritt en når jeg vurderer markedet, bare sånn for å finne ut av hvilken fase vi er i for å se på hvor mye risk man skal ta og hvor mye man kan forvente og se i sånn gjennomsnittlig markedsoppførsel da, og det vi ser nå er jo at vi har gått langt og det er litt trått. Vi har gått ut av en opptrend og er i et litt sånt bob-bob marked, men ikke noe nedtrend heller. Det har vært nedtrender i en del råvarer, men nå er det jo ganske blandet bildet der også, sånn hvert fall i olje så ser det jo litt bedre ut. Så kan man gå ned og se på enkeltsektorer, se på trender innenfor det og igjen hva er en sektor, hvis du ser på tech da for eksempel som jeg synes er spennende så er det jo mange selskaper der. De som er størst nå er kanskje ikke de med størst vekst ikke sant. De vil alltid være noe up-and coming som kommer nedenifra, så de som sitter å følger med på dette her fra innsiden vil jo i større grad finne de selskapene, men det har også vært et sånt markedet nå en god stund hvor de aller største selskapene i verden har vært sterkest altså. Vi ser det her nå, det er en digresjon forsvåvidt, men vi har jo begynt å etablere nye nettsider ikke sant, fått nesten på plass det som skal være av innhold der nå, det kommer til å komme en del de neste dager. Tenkte jeg skulle lansere traders corner i dag faktisk. Du finner det på pc'n der hvis du skriver /traders-corner.

Adrian: Jeg gleder meg, det er gøy å følge med.

Karl Oscar: Vi kommer til å begynne å gjøre litt mer markedsføring for å synliggjøre produktene offering da og da bruker vi Facebook og Google. Det er dit pengene går fordi det er det som er mest effektivt. Du får mest bank for the bucks, og du kan direkte måle effekten av det fra time til time. Fantastisk! Twitter littegrann også. Eh, men mer for å publiserer innhold på twitter da, men det er helt utrolig. Det er nesten sånn at folk på gata hvis de visste hva de legger igjen av spor da og hvordan de som vil bruke det til annonsering kan gjøre det. Du merker jo hvis du har googla kjøkkenutstyr da en eller annen gang så vil det begynne å dukke opp annonser for det. Det er jo ikke tilfeldig i det hele tatt.

Adrian: Nei det er jo ikke det. Google legger jo gratis nå, planen er å legge gratis nett i hele USA for å spore hva folk søker på.

Karl Oscar: Ja, og folk ønsker det, for det gjør jo at det de får av annonser oppfattes som mer relevant da når du får tilbud om det du er interessert i og alt det der. For annonsørene så er det jo fantastiske. For oss å legge inn en annonse i et ukeblad eller en avis eller noe sånt, det sitter ganske langt inne altså fordi det er fryktelig dyrt og lite effektivt i forhold til å bruke neon få tusenlapper på et mer målrettet tiltak som Facebook. Så er det viktig selvfølgelig for større organisasjoner, som Telenor for eksempel, de gjør jo det for profilbyggingen, men det er en litt tapene sektor. Så du ser liksom du i midten har blitt skviset littegrann, det kommer nye up-and coming fra andre siden også har du de kjempestore som jo ikke fantes for 10 år siden, men som er der nå, amazon innenfor handel, google, facebook. Helt fantastisk.

Adrian: Det er det. Ganske rått. Amazon skal jo begynne å lage matvarer nå også. De skal ha absolutt alt liksom.

Karl Oscar Strøm: Jeg ser jo at mange av mine venner nå har jo byttet eller bruker det kolonial.no. De har prøvd det godtlevet og adams matkasse og sånne ting, men det blir jo litt sånn, man får jo servert en meny der da og det blir jo alltid litt sånn at det blir ikke spist opp alt og litt sånn, men mange av de jeg kjenner nå går inn på det derre kolonial.no og har en fast handleliste også fyller de opp med det de skal ha også enten får du det levert eller så plukker du det opp hvis du skal på hytta eller noe sånt. Utrolig praktisk altså. Jeg har ikke testa det selv, men jeg får vel snart gjøre det hos oss også. Jeg synes det er litt OK å gå i butikken jeg da.

Adrian: hehe litt hyggelig?

Karl Oscar: hehe ja rett og slett. Jeg kjøper jo ting på nettet av og til selv fra USA også må det gjennom det norske tollklareringen da så det blir jo moms og toll og alt mulig, det er jo egentlig noe tull, man burde jo egentlig hatt fri handel, men, men, det er nå sånn reglene er. Så det er spennenes. Men nå er vi jo ute på en lang digresjon her.

Adrian: hehe ja, jeg synes det er så interessant å høre på deg så jeg stopper jo deg heller ikke hehe, det er litt dumt, men digresjon kan være bra det. Eeh ja, du handler jo aksjer på egenhånd også?

Karl Oscar: Jeg kan dessverre ikke gjøre det nå. Når jeg var i Nordnet så kunne jeg til en viss grad gjøre det fordi der var vi underlagt et svensk egenhandlingsregelverk, mens her er vi underlagt det norske som jo er helt absurd strengt så i praksis så må man sitte i fond bare og der er det jo begrenset av hva man får gjort av traden, så får vi se om vi får gjort noe med det etter hvert, men man må bare forholde seg til de reglene som er og den jobben man har akkurat nå, men jeg er jo interessert i trading. Såå..

Adrian: Du ser hva du ville ha kjøpt hvis du kunne ha kjøpt for å si det sånn?

Karl Oscar: ja, eller det er mer det at jeg vet hvilke prosesser jeg skulle ha brukt. Når jeg satt å drev med fulltid med trading så deler man jo dagen inn i visse arbeidsoppgaver også sitter man å går gjennom markedet på en fast måte og ser etter konkrete caser. Nå

får jeg ikke så mye tid til det så nå blir det å holde et litt lenger tidsperspektiv på det. Av og til når jeg ser noe spennende så hender jeg at jeg skriver om det på sosiale medier, legger ut en twitter post etc. Men det er klart at skulle man drevet mer med det så måtte man kutta vekk en del ting for å fått tid til det rett og slett, eh og det jeg har veldig tro på som jeg kommer til å jobbe mye med for å få til på dette traders corner og de tingene der er jo den veldig metodiske tilnærmingen til markedet, det trenger ikke bli noe veldig kjedelig eller statisk det, men det at man vet helt konkret hva slags oppsett det er man ser etter da. Det er jo noe av det som Livermore også jobbet med og det er jo det som kalles for pattern recognition. Det som eneten er en spekulativ boble eller at det er helt konkrete aksjeoppførsel som indikerer en økt sannsynlighet for at den skal gå i en retning som man kan forutsi og kanskje litt lengden på den også. Mye av dette her blir jo teknisk og det man skal forklare på et chart, men i bunn og grunn så kan du si at aksjer beveger seg i to, altså det er ofte to ting man ser på når man ser på et chart. Det er range contraction, altså at ting enten går i en range da og det kan jo være vanskelig å forutsi, man kan jo noen ganger ha en tradingrange som kan være ganske definert, men i bunn og grunn så ser man perioder hvor ting går i range contraction også har du range expansion. Når ting går i en ganske smal trading range så betyr jo det er kjøperne og selgerne er ganske enige om hva prisen skal være. Det er balanse i markedet. Også har du jo dette at volatiliteten faller, du kan se på RSI som nærmeste flater ut rundt 50 da ikke sant, altså at det er nøytralt. Også har du det at det skjer drag i en eller annen retning, at det kommer ny info på et eller annet vis som er en kilde til en reprising av aksjen opp eller ned. Det kan være rent tekniske greier basert på den balansen du ser mellom tilbud og etterspørsel eller det kan da være drevet av fundamentale nyheter. Det mest kraftige å trade på er jo når du ser en kombinasjon av alt dette her. Det er en av tingene jeg har skrevet om på nettsiden, på traders corner nå som jeg har kalt "trade på fundamentale nyheter", men er egentlig en beskrivelse av et slikt oppsett. Ja aksjen har ligget i den og den type range og det har vært kanskje rolig...La oss si at en aksje som har vært i en opptrend da, jeg tror jeg har brukt Pandora som et eksempel der, ligger i en teknisk opptrend, ser sterk ut og er for så vidt greit prisa også kommer det en fundamental nyhet, dette var tallene de kom med i første kvartal hvor de guidet høyerer omsetning og høyere margin enn det analytikerne lå inne med i sine estimater. Aksjen åpner opp 10 % cirka og det vet jo jeg ikke sant som sitter i et meglerhus. Analytikerne må oppgradere sine estimater. Du må ringe rundt til liksom forvaltere i hele verden og si at du dette her går bedre enn vi har ventet, de kommer til å tjene mer penger, de både selger mer og gå høyere margin ikkesant. Så det er jo en typisk aksje som man burde kjøpe på børsåpning. Du vet at det er et case som kommer til å rulle noen dager. Isolert sett, hvis det ikke hadde vært noen fundamental nyhet og den hadde åpnet opp så mye så hadde bevegelsen fada, da hadde jeg shortet den. Eeh, så man må vite hvorfor liksom når det kommer en sånn trigger. Det er neste tror jeg som jeg skal skrive om er jo det motsatte egentlig, når man ser store prosentvise økninger uten noe nyhet, da er det ofte en god trade å gå imot aksjen, altså shorte den.

Adrian: Livermore sa jo det at han brydde seg ikke om hvorfor aksjen gikk, han så at den gikk og det var nok for han. Sånn som du sa nå at hvis aksjen har hatt en trading range også bryter den på oppsiden med stort volum for eksempel som Livermore var veldig opptatt av...

Karl Oscar: Volum er definitivt en av de faktorene som man skal se etter. Formasjoner, volum og nyheter. Jeg må si at han har helt rett i at man aldri kan forutsi hvorfor ting

beveger seg og det brukes jo utrolig mye energi på dette her i markedet. Det er alt fra de i media til analytikere til meg for den saks skyld. Man får spørsmål om hvorfor falt Japan børsen 1% i natt, jo...det var litt bevegelser i Yen kursen og det var...noe negativitet...Bullshit, jeg har ingen anelse, jeg aner ikke hvorfor det falt, men jeg kan se på chartet og se at det falt. Det var for så vidt det jeg skrev i den morgenkommentaren i dag at liksom: markedet beveger seg i den trading-rangen i dag som det har gått i de siste dager. Fordi det er ingen dramatik, det går i en tradingrange. Det er ikke noe nytt å si, ingen ting! Hehehe. Men det går ikke vettu, man må liksom ha en grunn. Folk etterspør grunner til ting. Og det er jo grunnen til at det har blitt religioner og alt mulig rart på den kloden her, at folk etterspør en bakenforliggende årsak. Det er ikke alltid det er det! Eller, hvis man hadde hatt all info, men det er det ingen som har, men hvis du hadde hatt det så hadde du kanskje sett hvorfor og forstått hele systemet, men det er det ingen som har. Det kan man aldri gjøre liksom så dermed blir det å trekke frem sånne enkeltstående ting som er mer eller mindre grader av bullshit. Det kan være en liten grad bullshit, men det kan være mye, altså hehehe. Så det å se på, og der er jeg helt enig med Livermore, at når man sitter som trader og gjør konkrete trades så er det en faktor som teller egentlig og det er prisen på det du går etter og volum selvfølgelig, at det må være muligheter for å få gjort den traden du skal. Du kan si at hvis du skal handle for en million kroner og du ønsker å kunne gjøre milliontrades-størrelse da uten å skyve prisen så begynner det å begrense seg ganske kraftig på antall aksjer du kan gjøre det i, også på Oslo børs, og det gjorde at jeg, jeg var en trader som foretokk, foretrakk, hvordan blir det? Foretrakk det og satte stor pris på muligheten til å kunne ombestemme meg billig og derfor likte jeg best å handle i de aksjene som var veldig likvide. OSEBX aksjene eller et utvalg av de egentlig. Skal du begynne å selge aksjer for en million i Avance gas liksom på biddet liksom så får du ikke gjort det hver dag heller. Men hvis du kjøper i Hydro, Statoil, Yara så kan du stort sett gjøre det. Og de utenlandske selvfølgelig, da begynner man fort å se dit. Så finnes det andre da, hvis du skal handle med en bredere portefølje, altså litt lengre swings. Okei, du vet at du skal kjøpe, jeg skal sitte i flere dager, uker, så gjør man jo det, men da kjøper man ofte for mindre biter av porteføljen din. Så det er ulike typer trading altså innenfor det her, men i bunn og grunn så er det jo pris som er viktig, pris og volum. Hva du kan gjøre i markedet. Her ligger det jo noen gamle seilskuter ikke sant til pynt nede i fjorden her (peker ut av vinduet). Børsen før var jo mye råvarebørs. Her kom folk med tømmer ikke sant også kom det skuter fra Amsterdam som skulle kjøpe...Amsterdam står jo faktisk på påler fra norsk tømmer faktisk. De skulle selge det også er det jo da opprop: Jeg har ti tusen stokker, ja de vil vi gi deg 10 daler stykke for eller noe sånt. Det er sånn det funker og hvis det da er mye mer etterspørsel må de da ut i skauen og hugge igjen ikke sant. Sånn funker det jo i markedet også. Hvis det er perioder hvor det er litt usikkert, rett før makrotall eller no sånt så skrumper ordrebøkene inn, for da vet folk at det kan bli store bevegelser og man kan bli tatt i 2'ern da for å si det sånn, hehehe, hvis du ligger med stort volum på feil side. Så alle market makere, computere og sånne ting trekker seg litt unna da. Det er pris som er det viktigste. Altså alle ting man ser på, charts som viser historiske priser, men alle mulige indikatorer og statistiske mål som man kan kjøre på det og alt mulig, det er jo avledet av pris. Så det er interessant å gå til kjernen og det var jo her han begynte Livermore da, at han begynte å notere priser og etter hver da begynte å se visse mønstre da. Hvis man ser at det faller, faller, faller og faller også plutselig så slutter det å falle og det går en del volum så begynner det å komme et opptikk igjen, og det der er jo det som kalles for tape reading ikke sant. Rett og slett sitte å se, uten å se på charts så kan man da sitte å se på ordreboka egentlig. Rett og slett se omsetningene og se hvordan

det beveger seg. Og en del av de da som dreiv helt kortsiktig trading de gjorde det. Det er ikke så mange so gjøre det lenger, litt tilbake til det jeg sa i sta, for i større grad har det blitt tatt av computere, altså måten å reagere helt kortsiktig på og det at markedet har blitt fragmentert. Sånn som det er nå så foregår jo roughly halvparten på Oslo børs, et sted mellom 50 og 60 % og den øvrige 40-50 % på andre markedsplasser. Når kunder handler hos oss så aggregeres jo det her opp i en ordrebok som de ser, men da kan det være aksjer som ligger på Oslo børs, det er Tjai X, det er Bats, det er diverse dark pools som man ikke ser i boka i det hele tatt, men som brukes på utførelse av større ordrer. Det er masse sånne ting som gjør at du ikke kan se et sånt bilde lenger. Det har også blitt sånn at disse såkalte high frequency robotene da, de kan jo endre ordren sin flere tusen ganger i sekundet, mens du som menneske ikke klarer å oppfatte noe som er mer enn 20 millisekunder eller noe sånt. Hvis du skal reagere på det så har du ingen kjangs. Det går ikke an å være raskere enn de. Derfor blir jo disse computerne bare en logisk forlengelse av mennesket ikke sant hvor man da programmerer inn en del sånne ting. Men i bunn og grunn kan man jo fremdeles sitte å se hvor er det det går volum hen, hvordan er det prisen oppfører seg. Jeg liker jo å se på charts og for så vidt også ser jeg på ordrebok og de tingene der, men som gammel trader så vet jeg jo også at til og med den gangen hvor du måtte legge inn helt manuelt da alle mulige order i ordreboka så kan du jo få en ordrebok til å se ut akkurat som du vil gjennom å legge opp ordre, legge opp skjult volum etc. Så derfor er det hva som faktisk omsettes på prisnivåer som er viktig. For det er en historisk hendelse, ikke bare en synliggjøring av intensjon som da en ordrebok kan være. Så det er litt sånn teknisk, men i bunn og grunn så koker det ned til t det vil aldri bli feil og det er liksom grunnsteinen i vitenskap er jo observasjon av faktiske forhold og det er jo det som Livermore hadde som grunnstein, og det er jo derfor det alltid vil være aktuelt. Hvis man henger seg opp i konkrete metoder og eksempler så kan det bli antikvarisk når markedets struktur endrer seg, men den kilden han drakk av var det å observere markedet og danne seg en oppfatning basert på det. Det er jo ikke noe annet enn det en løve gjør når den ligger under treet sitt ute på savannen, den ligger å ser den ende gnuen etter den andre gå forbi og løven vet at hvis den gjør en kjempeinnsats så vil den kunne klare å ta en av de, men han venter til han ser en som halter ikke sant, eller kommer litt for nærme eller har et lite barn eller what ever som han kan bruke mindre energi på å ta. Sånn er det egentlig som trader også. Man kan jo sitte å hardtrade en hvilken som helst aksje, da er du jo nærmest det som kalles en market maker som jo er en stor business hos en del meglerhus fortsatt og sikkert alltid vil være det. Ellers må man som trader sitte å prøve med litt cherry picking, se etter ulike situasjoner, ulike kombinasjoner og konkrete oppsett, ja for å sitere noen amerikanere som jeg synes jobber veldig riktig på denne måten her så er det det de kaller for "stocks in play", aksjer med bevegelser den dagen eller kan også være over flere dager. Hvis man ser en aksje som har hatt en kjempestor volumbevegelse og har beveget seg mye på en dag så er et av dems play er at du får en second day. Det er stor kjangs for at aksjen beveger seg mye morgendagen også. Så du kan si, se etter ting som rører seg i markedet og det er jo noe av det som menneske er utviklet for å gjøre, vi er bedre enn de fleste andre på pattern recognition, eh så da må man bare ha et oppsett på skjermen sin. En måte å jobbe på og gå gjennom markedet som gjør at du finner situasjoner som det ser ut som det er ting i bevegelse.

Adrian: Ja, så kan du jo trade for eksempel (jeg viser han et chart jeg har laget over Oljeprisen de siste månedene). Dette er jo brentoljen. Den ligger jo i en klar opptrend og

da kan man jo kjøpe her da (viser bunnen i den stigende trenden) og selger her oppe (viser taket i den stigende trenden).

Karl Oscar: Ja her kan jeg jo med en gang se interessante trades. Du har jo denne...En ting er jo å kjøpe på en dip tilbake på trendlinjen så lenge den holder, men en annen ting er jo å se på candelstick oppførsel, der har du en formasjon som for så vidt indikerer oppgang og her har du egentlig det som jeg snakket om ista som er range contraction. Altså du går i en tradingrange, expansion, contraction, expansion (viser i grafen) ikke sant på oppsiden og det er det flere andre tradere som bruker at du kan kalle det sånne bolker da. Her har du jo flyttet seg fra, ja nå står jo ikke prisaksen her da, men la oss si det der er 44 \$ også flytter den seg fra 42 bolken til 44, også ligger den her også venter du at den skal flytte seg til 48, ikke bolken med boksen. Jeg leste en interessant bok faktisk som var sånn. Han var ikke så gammel som Livermore, men jeg fikk den av noen når jeg sluttet i Nordnet, den heter How i made 2 million \$ in the stock market eller noe sånt no. Det er også en veldig fascinerende historie fordi det var en fyr som var danser, han var i en sånn dansetropp av noe slag eller noe sånt

Adrian: Ja, jeg har lest den.

Karl Oscar: Ja du har lest den ja.

Adrian: Ja, eller jeg leste en bok som handlet om 3 forskjellige tradere da.

Karl Oscar: Jajajaja, han ser jo gjennom alle de klassiske tabbene for han tjente en del penger da også begynte han å spekulere i aksjer. Begynte med at han fikk tips ikke sant, men han brukte opp alle pengene sine, det går jo bare til halvete. Så ble han veldig fundamental, også ble han veldig teknisk også kokte det ned til at han begynte å drite i alt som alle skrev og sa om markedene, men kun studerte priser og fundamental date. Han kalte det da for Fundamental tekniker. Det fundamentale var jo da på en måte et filter hvor man bare brukte det for å finne hvilken type selskaper han ønsket å være i og det har jeg veldig tro på også. Dette var jo på 50-tallet og det han valgte å tro på den gangen også var jo teknologi. At dette kom til å bli stort. Han brukte det som et slags fundamentalt filter for å filtrere ut hvilke selskaper han skulle se på, og når han hadde gjort det, da så han på price action. Og han så det på den måten der som jeg egentlig snakket om nå at ting gikk i sånne bokser. Oljen som liksom ligger i 44-44 \$...

Adrian: Ja også bryter den ut av denne boksen

Karl Oscar: Ja, og hvis det da har ligget i en liten opptrend så kan du si at man kan stable sånne bokser oppå hverandre da helt til du plutselig får den første boksen som er under igjen, da er det noe nytt, selg! Så lenge du hadde en range, et nytt drag, en ny range, et nytt drag osv. Det er en måte å se det på som for så vidt er akkurat som det chartet der ikke sant.

Adrian: Livermore kalte det jo som du nevnte i innledningen her: Pivot Points.

Karl Oscar: Ja den er litt annerledes.

Adrian: Ja den er litt annerledes, men da blir det vel litt mer sånn her (viser graf av S&P 500 indeksen) S&P indeksen da, det er jo et ganske langt chart da.

Karl Oscar: Ja her ser du. I begge tilfellene her så har du jo en dobbel dip og det er det han kalte for Pivå Punkter, at man fulgte en eller annen trade som var sånn for eksempel (tegner på tavla) også får du sell-offen også får du bounce også får du på lavt volum re-test av det nivået. Og når du da får den sterke grønne candle stiken her sånn, og det er noe som har skjedd mye i markedet i det siste, det bryter akkurat som du så S&P 500 her forrige uker.

Adrian: Ja, hode skulder formasjonen.

Karl Oscar: Ja, man fikk en veldig klar hode skulder formasjon som brøyt og folk pøste ut aksjer her i 2 timer også gikk den rett opp igjen. Så det å kjøpe her (viser) med et stopp her etter at den har testet en gang er ofte en god trade. Det er jo den Pivå Punkt traden. Det er en kombinasjon kan du si av en analyse metodikk og en pengestyringsmetodikk. Det Livermore også trekker opp som prinsipper er jo at man aldri skal avrage losers. Altså aldri kjøpe mer av en aksje hvis den går den, kjøp heller mer hvis ting funker. Det er jo ofte deg jeg ser som er nøkkelen til suksess for tradere da. Man må alltid ha en prosess for risiko kontroll for å se hvordan du bruker kapitalen din, eeh hvor mye risk du tar i hvert enkelt tilfelle, men du må ha en prosess med utvalg av situasjoner du går inn i, den har vi snakket litt om, også må du ha for å følge opp de investeringen du har, de posisjonene du har og det er jo fote da det som kanskje er kontra intuitivt for mange, det at man skal øke når ting stiger og kutte når det faller. Der er rart at det der liksom passer dårlig med den menneskelige psyken og folk er veldig glad i å ta gevinster og er så lite glad i å ta tap. Det er jo som å luke i åkern liksom, du tar ut ugresset også lar du resten stå.

Adrian: Var du god til å let your profits ride? Livermore sa jo alltid det at han ikke gadd å selge aksjen før han så et faresignal i aksjen. Jeg er i hvert fall veldig god til å selge for tidlig.

Karl Oscar: jaja, jeg har jo ikke jobbet som investor noe særlig egentlig...

Adrian: nei, mer som trader intradag?

Karl Oscar: Ja. Jeg ser jo det er som en litt sånn fase da, jeg var jo trader, også har jeg drevet mye med kunder, også har jeg drevet en del med trading selv. Selv om jeg egentlig var ganske erfaren da så var jeg jo egentlig helt grønn ser jeg nå i ettertid. Eh performance var ikke så gal. Jeg hadde ganske ok preformance som trader, men jeg hadde alt for lite kapital når jeg drev med det selv også begynte jeg jo å handle for et meglerhus når jeg kom inn der. Først litt som megler, men så med egenhandel, men så ble jo egenhandel lagt ned for de fleste meglerhus i norge akkurat på det tidspunktet. Det var en funksjon av en endring i reglene. Det var tre ting. Det var et vrient marked som gjorde at man ikke tjene så veldig mye, det var snakk om 2010 eller noe sånt, endrede regler som basically trengte mye mer kapital, MYE mer kapital for å i det hele tatt drive med den type virksomhet, eeh og sånn risikopåslag av noe slag, som for så vidt...når man ser bearing bank og disse her som kalrte å gå konk så skjønner man jo det. Mange av de utenlandske også har jo lagt ned hele egenhandel virksomheten sin, også

var det jo også fordi computerne kom og en del rene computermeglerhus som citadel og flere av de andre som tok en del av den businessen der da. Da var det slutt på det. Nå er jeg kanskje ikke på fase tre av dette her. Jeg ser at det begynner å vokse igjen i USA, det er flere som begynner gjøre trading der og flere større organisasjoner som vokser frem som driver med trader education og coaching. Mye av det her går jo på måten man jobber på. At man jobber veldig strukturert. Vi får se da, om jeg klarer å få gjort noe sånt no her, det synes jeg er spennende, så nå jobber vi jo mot tradere og kommer da til å introdusere en del teknikker og måter å jobbe på som jeg ser funker i statene som er veldig logisk egentlig og hvis jeg hadde brukt disse i større grad, jeg gjorde noe av det, men hvis jeg hadde brukt det i større grad så hadde jeg tjent mer penger. Jeg førte en traderlogg og jeg vet akkurat hva det var jeg gjorde i hvilke situasjoner og jeg kan nå i ettertid gå inn og det gjør jeg jo også, jeg satt å så på den senest i går faktisk, og jeg ser at total preforamance var ikke så gal, men jeg ser jo mye jeg gjorde systematisk feil. En av tingene var da å selge vinnere for tidlig. Eeh, og det andre var at jeg ikke var kresen nok med hvilke posisjoner jeg tok tak i, og det tredje var at jeg ikke var strukturert nok til å se ulike plays da. Jeg hadde spessielt en, som jeg tenkte å skrive om på trader skolen nå snart, som jeg hadde ekstremt god treffprosent på, så hvis jeg ventet til jeg så denne inntraff så hadde jeg mer en 80 % sannsynlighet for å tjene penger på disse tradene, men det var jo mens man...Man må ha flere sårne ikke sant, jeg hadde denne ene som var veldig automatisert på en måte og når det dukket opp signalene så agerte jeg, men ellers var det mye syensing og ordning og det blir det...

Adrian: Livermore brukte jo analogien om å spille poker, at man vil være med på hver hånd...

Kar Oscar: jaja, don´ t play every hand. Altså

Adrian: Ja, da taper du fort pengene dine.

Karl Oscar: jaja. Så han sier jo i boka at "there is a time to go long, there is a time to go short, and there is a time to go fishing. Og det er viktig å ta med seg assa. Det hender jo at markedet ikke gir fryktelig mye muligheter og det er dager, uker og måneder hvor det ikke er lett å se noe. Da kan det faktisk være lurt å ta en tur på fisketur eller what ever. Det er noen herlige historier i boka når han har vært på fisketur en stund, da får du distangsen til markedet, også sitter han å leser avisen hver dag også plutselig "nei, jeg må shorte stålaskjer" hahah, ikke sant, nei men da får du distansen og du ser ting lit ennerledes. Hjernen jobber med de tingene her bakenfor også er det en trent hjerne da kan jobbe ubevist, det er jo sånn med computere også, jeg har testa det og det funker som bare pokker. Det å sove på ting. Har du en problemstilling, tenk gjennom problemstillingen littegrann også legger man seg og sover på det og da har man ofte løsningen. Computern har stått og gått. De som måler hjerneaktivitet måler jo faktisk at hjernen er mer aktive når man sover enn når man er våken, den jobber med helt andre ting, jobber med sortering og ordning og bearbeiding.

Adrian: Du, nå har vi holdt på en time. Jeg har fått masse god informasjon Karl Oscar og det har vært utrolig interessant å snakke med deg.

Karl Oscar: Du, det har vært veldig interessant. Takk for at du kom.